

Günümüzdeki Düzenlemeler ve SOSYAL POLİTİKA

Editörler

Şule DALDAL

Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi

Gökhan GÜLLÜ

Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-362-152-0

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı
Günümüzdeki Düzenlemeler ve
Sosyal Politika

Yayıncı Sertifika No
47518

Editörler
Şule DALDAL
ORCID iD: 0000-0001-9057-7329

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Gökhan GÜLLÜ
ORCID iD: 0000-0001-7669-270X

Bisac Code
POL029000

DOI
10.37609/akya.4276

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Kütüphane Kimlik Kartı
Günümüzdeki Düzenlemeler ve Sosyal Politika / ed. Şule Daldal, Gökhan Güllü.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
239 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253621520

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Yayınevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	TOPLUMLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	1
	<i>Şule DALDAL</i>	
BÖLÜM 2	İKTİSAT POLİTİKALARI.....	23
	<i>Şule DALDAL</i>	
BÖLÜM 3	GÜNÜMÜZ İSTİHDAM VE İŞSİZLİK POLİTİKALARI.....	47
	<i>Aslan Tolga ÖCAL</i>	
BÖLÜM 4	GÜNÜMÜZ ÜCRET POLİTİKALARI.....	73
	<i>Sefa KAYA</i>	
BÖLÜM 5	GÜNÜMÜZ GELİR DAĞILIMI VE YENİDEN GELİR DAĞILIMI.....	93
	<i>Gökhan GÜLLÜ</i>	
BÖLÜM 6	TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE SOSYAL POLİTİKA	109
	<i>Merve ŞAFAK</i>	
BÖLÜM 7	AYRIMCILIK VE SOSYAL POLİTİKA	121
	<i>Yusuf Erdem TUNÇ</i>	
BÖLÜM 8	ÖZEL GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	151
	8.1. ÇOCUKLARA VE YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	151
	<i>Sefa KAYA</i>	

8.2. GENÇLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	177
<i>Yusuf Erdem TUNÇ</i>	
8.3. ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	195
<i>Meryem Hilal ERGİN</i>	
8.4. ESKİ HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	209
<i>Eyüp Kürşat GÜLER</i>	
BÖLÜM 9 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE SOSYAL POLİTİKA.....	219
<i>Umut OMAV</i>	

YAZARLAR

Prof. Dr. Şule DALDAL

*Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD*

Arş. Gör. Meryem Hilal ERGİN

*Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD*

Arş. Gör. Eyüp Kürşat GÜLER

*Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan GÜLLÜ

*Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü*

Öğr. Gör. Dr. Sefa KAYA

Tarsus Üniversitesi

Prof. Dr. Umut OMAV

*İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü*

Prof. Dr. Aslan Tolga ÖCAL

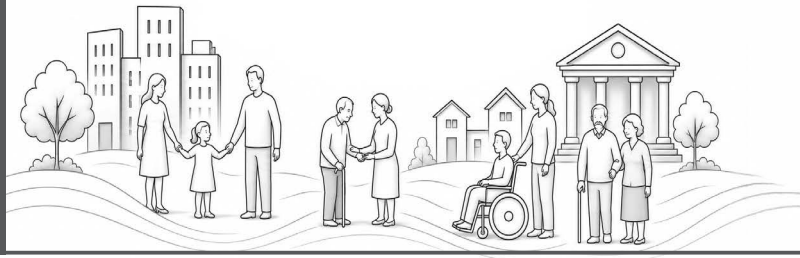
*Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD*

Öğr. Gör. Merve ŞAFAK

*Harran Üniversitesi, Hilvan Meslek
Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik
Bölümü, Büro Yönetimi ve Yönetici
Asistanlığı Programı*

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Erdem TUNÇ

*Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi
ve Endüstri İlişkileri Bölümü*

TOPLUMLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ¹

Şule DALDAL²

1.1. İLKEL KOMÜNAL TOPLUM – KÖLECİ TOPLUM – FEODAL TOPLUM

Tarihe baktığımızda insanı insan yapan en önemli faaliyetin üretim faaliyeti olduğunu görürüz. İnsanlar var olduklarından itibaren yaşamlarını sürdürebilmek için doğayı dönüştürme faaliyetine girmişlerdir.

İnsanların doğayı değiştirme süreçlerinde alet kullanmaları çok uzun bir geçmişe sahiptir. Alet kullanma insana kendini dönüştürüp gelişme imkânı da vermiş ve tarih boyu bu karşılıklı ilişki sürüp gitmiştir. İnsanlar alet kullandıkça düşünme yetenekleri gelişmiş, bu gelişme yeni aletleri bulmalarını sağlamış, yani hem aletler insanları hem de insanlar aletleri geliştirerek toplumsal gelişmelerin de dinamiğini oluşturmuşlardır.

Zamanla çalışma eylemlerinin ilerlemesi yalnız ellerin çalışmasının yetkinleşmesine ve incelmesine değil, düşüncenin ve aynı zamanda atalarımızı bilinçli ve bir amaca yönelmiş bir çabaya elverişli kılan bütün yetilerin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Zubritski vd., 1978: 16).

¹ Bu bölüm yazarın aşağıda belirtilen eserinden yararlanılarak derlenmiştir. Necef (Daldal) Ş. (1994): Yeni Üretim Organizasyonları ve Emegin Değişen Konumu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

² Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, sulenecefe@yahoo.com ORCID iD: 0000-0001-9057-7329

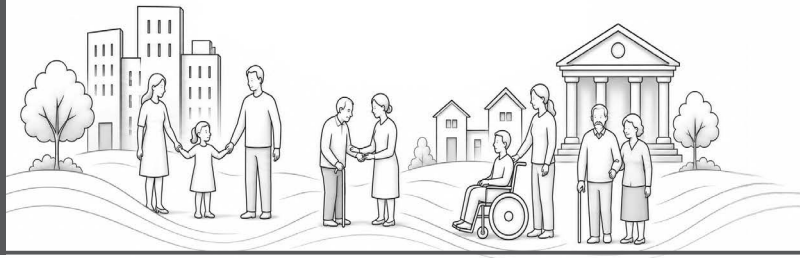
Taylorist ve yalın yönetim uygulamalarından işçilerin kazançları ve kayıpları neler olmuştur? Bu sorunun yanıtı için işçilerin, üretim sürecindeki nicel ağırlıkları ve nitel ağırlıkları olarak adlandırabileceğimiz iki kavrama da başvurabiliriz. Üretim süreci içerisinde, bilgi ve beceri gerektirmeyen, yeri kolayca doldurulabilecek bir fonksiyonu ifa eden yığınlara dayalı bir örgütlülük, sayıca çokluğa, nicel bir güce dayanmaktadır. Buna karşın gerek sahip olduğu nitelikler ile gerekse o işyerinde üretim sürecini kavrama, tanıma düzeyi anlamında, üretimin vazgeçilmez unsurları haline gelmiş insanlara dayanan bir örgütlülük, nitel bir güç haline gelmiştir. İşçilerin sistemi işlemez kılma düzeyleri, işi yapmayı büsbütün bırakmakla değil, öneri getirmeme, iyileştirme sürecini sürdürmeme, yani kafa emeklerini ve çabalarını ortaya koymama düzeyinde incelenmiştir.

Kapitalist toplumun Taylorist-Fordist birikim modelinin krize girdiği ve yeni bir birikim modelinin yaratılmaya çalışıldığı, bu dönemde, Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uygulamaya koyduğu yalın-üretim yönetim sisteminin, kapitalist işleyişin krizine alternatif çözümler içerdiği görülmüş ve bu sistemin Batı'daki işletmelerde de uygulanması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak bu yeni üretim yönetim modeli, neoliberal ekonomik politikalar ile uyuşmayan özelliklere sahiptir. En başta, işçilerin sürekli istihdamını, işletme ile bütünleşmelerini gerekli gören Yalın yönetim sistemi, işçilerin esnek istihdamını, kolayca işten atılmalarını öngören neoliberal iktisat politikaları ile çelişmektedir. Bu nedenle de günümüzde, dünya sanayilerine yayılması ve etkin hale gelmesi güçleşmektedir.

KAYNAKLAR

- Ansal, H. (1985). Teknolojinin taraflılığı ve üretim ilişkileri. *11. Tez Kitap Dizisi*, (1), 152-171.
- Braverman, H. (1977). *Die arbeit im modernen produktionsprozess*. Campus Verlag.
- Dereli, T. (1985). *Organizasyonlarda davranış*. Okan Yayıncılık.
- Haçerlioğlu, O. (1977). *Felsefe ansiklopedisi* (Cilt 3). Remzi Kitabevi.
- Haçerlioğlu, O. (1978). *Felsefe ansiklopedisi* (Cilt 4). Remzi Kitabevi.
- Haçerlioğlu, O. (1979). *Felsefe ansiklopedisi* (Cilt 6). Remzi Kitabevi.
- Herkommer, S., & Bierbaum, H. (1979). *Industriesoziologie*.
- Huberman, L. (1991). *Feodal toplumdaki yirminci yüzyıla*. İletişim Yayınları.
- Jürgens, U., Malsch, T., & Dohse, K. (1993). *Moderne zeiten in der automobilfabrik*. Wissenschaft Zentrum Berlin.
- Kaplinsky, R. (1991). Teknolojik devrim ve uluslararası işbölümünde üçüncü dünya'nın yeri (I) (A. Göker, Çev.). *Endüstri Mühendisliği Dergisi*, (11), 23-31.
- Kavrakoglu, İ. (1992). *Toplam kalite yönetimi*. Kalder Yayınları.
- Marx, K. (1978). *Kapital* (Cilt 1). Sol Yayınları.
- Murray, R. (1990). Fordismus und sozialismus. *Prokla*, (81), 91-122.

- Piore, M., & Sabel, C. (1989). *Das ende der massenproduktion*. Fischer Taschenbuch Verlag.
- Üşür, İ. (1991). Teknoloji ve tarih. *11. Tez Kitap Dizisi*, (11), 57-82.
- Womack, J., Jones, D., & Roos, D. (1993). *Dünyayı değiştiren makine*. Otomotiv Sanayii Derneği.
- Yentürk, N. (1994). Post-Fordizm ve azgelişmişlik. *İktisat Dergisi*, (346), 38-40.
- Zubritski, Y., Mitropolski, M., & Kerov, V. (1978). *İlkel topluluk kölecî toplum feodal toplum* (S. Belli, Çev.). Sol Yayınları.

İKTİSAT POLİTİKALARI¹

Şule DALDAL²

2.1. LIBERAL İKTİSAT – SOSYALİST İKTİSAT

İktisat politikaları çerçevesinde kapitalist sistemin işleyiş mekanizmalarına dair günümüze dek uzanan çok çeşitli teoriler öne sürülmüştür. Bu teorilerin derinlemesine incelenmesi ve tartışılması iktisat disiplinin temel konusudur. Sosyal politika disiplini çerçevesinde bu tartışmalara daha sınırlı düzeyde değinilecektir. Kapitalist sistem nasıl bir tarihsel gelişim izlemiştir ve sosyal politika alanında nasıl dönüşümler yaşanmıştır sorularına yanıt aranacaktır.

Kapitalist üretim tarzının ortaya çıkmasıyla birlikte gerçekleşen toplumsal üretimin nasıl paylaşılacağı, iktisat disiplinin temel sorusudur. İktisat politikaları denilen şey aslında bu paylaşım mekanizmalarının tarifi anlamına gelir.

İktisat alanında teorik olarak ortaya konulmuş aynı zamanda farklı tarihsel dönemlerde uygulamaya da geçirilmiş olan üç temel teori vardır: Liberal İktisat Teorisi, Keynesyen İktisat Teorisi ve Sosyalizm Teorisi. Bunlar arasındaki ilişki ve çelişkilerinin ortaya konması hem bilimsel anlamdaki teorik tartışmalar hem de bunların gerçek hayata yansıyacak politik sonuçları açısından önemlidir.

¹ Bu bölüm yazarın aşağıda belirtilen eserlerinden yararlanılarak derlenmiştir.

1 – Daldal, Ş. (2010) Kurlsız Kapitalizm Batağında Emek, İstanbul, Alan Yayıncılık.

2 – Daldal, Ş. (2009) “Kapitalizmin Bütünsel Bir Analizi: John Maynard Keynes”, Toplum ve Demokrasi, 3 (6-7), 41-66.

² Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, sulencecef@yahoo.com ORCID iD: 0000-0001-9057-7329

cağı düşünülerek, sermayeye ilişkin büyük oranda vergi indirimleri ve teşvikler devreye sokulmuştur. En üst gelir grubundan da en alt gelir grubundan da aynı verginin alındığı dolaylı vergilerin hakimiyeti kurulmuş ve vergi adaleti ortadan kalkmıştır. Devleti küçültmek adı altında, insanların en temel gereksinimleri eğitim, sağlık, ulaşım alanlarında, yapılan kamu harcamalar kısıtlanmıştır. Sosyal haklar, piyasa ekonomisi içerisinde, “tüketen öder” şiarlarıyla bir bir törpülenmiştir. Sosyal adaletin ve fırsat eşitliğinin temeli olan eğitim ve sağlık alanları ticarileştirilmiş ve sermayenin yatırım alanlarına dönüştürülmüşlerdir.

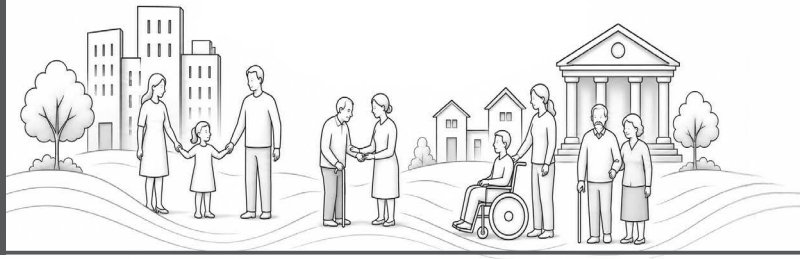
Sendikaların gelişimi tüm dünyada gerilemiş, emek piyasası, esnekleşme hedefleri ile “katı” iş hukuku kurallarından arındırılmaya çalışılmıştır. Tam günlük güvenceli işler azalmaya, sendikaların taraf olduğu toplu sözleşme düzenleri gerilemeye başlamıştır. Kısmi çalışma, taşeronlaşma, tam günlük güvenceli işlerin yerini almaya başlamıştır. İşsizlik oranları artarken, reel ücretler düşmüş ve geniş kitlelerin yoksullaştığı bir dünya yaratılmıştır. Tüm bunların sonucunda gelir dağılımı eşitsizliği önemli ölçüde artmıştır.

Neoliberal iktisat politikalarına dayalı bir dünyada, uluslararası kurumların, başta Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler olmak üzere etkinlik alanlarının son derece daraldığına tanık olunmaktadır. Bu kurumların meşruiyet zeminini oluşturan; ülkeler arası uzlaşma, birlikte büyüme stratejileri, kalkınma stratejileri, uluslararası hukukun geliştirilmesi süreçleri ne yazık ki son bulmuştur. Güçlünün hakimiyetinin temel alındığı, medeniyeti oluşturan ahlaki normların alt üst olduğu, savaş ekonomilerinin hakimiyetine girmiş kurlsız bir dünya yaratılmıştır.

KAYNAKLAR

- Âmin, S. (2008). “Piyasa ekonomisi” mi oligopol-finans kapitalizmi mi? İçinde A. Tonak (Der.), *Neo-liberalizm ve kriz* (s. 123–136). Kalkedon Yayınları.
- Betz, T. (2002, 29 Haziran). *Keynes 'International Clearing Union' Modell für den Markt von morgen*. Regionalisierung einer globalen Wirtschaft durch neutrales Geld Symposium, Lebensgarten Steyerberg. <http://www.geldreform.de>
- Bocutoğlu, E. (2004). *Makro iktisat*. Derya Kitapevi.
- Boratav, K. (2000). Emperyalizm mi? Küreselleşme mi? İçinde A. Tonak (Der.), *Küreselleşme* (s. 15–25). İmge Yayınevi.
- Boratav, K. (2010). Emperyalist sistemin iki çevrimi: 1989-2007. İçinde *Emperyalizm, sosyalizm ve Türkiye* (s. 84–109). Yordam Kitap.
- Daldal, Ş. (2006). Neo-liberal politikalar ve hegemonya krizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 21(1), 163–181.
- Draeger, K. (2001). Baustelle NeoMarksismus. *Prokla*, 31(123), 177–202.

- Dumenil, G., & Levy, D. (2007). *Neoliberal (karşı) devrim*. Yordam Kitap.
- Felderer, B., & Homburg, S. (2010). *Makro iktisat ve yeni makro iktisat* (O. Aydoğuş & N. O. Altay, Çev.). Efil Yayınevi.
- Galbraith, J. K. (2004). *İktisat tarihi* (M. Günay, Çev.). Dost Kitapevi.
- Gulbenkian Komisyonu. (1996). *Sosyal bilimleri açm* (Ş. Tekeli, Çev.). Metis Yayınları.
- Hay, C. (2011). *Sosyal politika*. İçinde P. Alcock, M. May & K. Rowlingson (Der.), *Sosyal politika*. Siyasal Kitapevi.
- Hayek, F. (2004). *Kölelik yolu* (T. Fevzioğlu, Y. Arsan & A. Yayla, Çev.). Liberte Yayınları.
- Heinrich, M. (2001). Monetere werttheorie. *Prokla*, 31 (123), 151–176.
- Hirsch, J. (2005). *Materialistische staatstheorie*. VSA-Verlag.
- Kazgan, G. (1980). *İktisadi düşünce*. Remzi Kitapevi.
- Kuruç, B. (2007). Ortodoksluktan çıkış için bir kitap: Genel teori. *Mülkiye Dergisi*, 31 (256), 17–29.
- Lipietz, A. (1991). Die beziehungen zwischen kapital und arbeit am vorabend des 21. jahrhunderts. *Leviathan*, 19(1), 78–101.
- Muchlinski, E. (2005). Kontroversen in der internationalen währungspolitik: Retrospektive zu Keynes-White-Boughton und IMF. *Zeitschrift für Ökonomie*, 1 (1), 57–73.
- Necet (Daldal), Ş. (1994). *Yeni üretim organizasyonları ve emeğin değişen konumu* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Piore, M., & Sabel, C. (1989). *Das ende der massenproduktion*. Fischer Taschenbuch Verlag.
- Samuelson, A. P. (1973). *İktisat* (D. Demirgil, Çev.). Menteş Kitapevi.
- Scherrer, C., Greven, T., & Frank, V. (1998). *Sozialklauseln*. Westfaelisches Dampfboot.
- Schmidt, I. (2003). Transatlantische beziehungen: Das ende einer wunderbaren freundschaft. *Prokla*, 33(133), 545–564.
- Skydelsky, R. (2003). *Keynes*. Altın Kitaplar.
- Stewart, M. (1980). *Keynes devrimi* (A. Baltacıgil, Çev.). Minnetoğlu Yayınları.
- Talas, C. (1980). *Ekonomik sistemler*. S. Yayınları.
- Talas, C. (1995). *Toplumsal politika*. İmge Yayınları.
- Zagalov, N.A. v.d. (1979). *Ekonomi Politigini Temelleri*, Bilge Dicleli (çev.), İstanbul, May Yayınları.

GÜNÜMÜZ İSTİHDAM VE İŞSİZLİK POLİTİKALARI

Aslan Tolga ÖCAL¹

GİRİŞ

İstihdam kavramı basit bir çalışma meselesi değildir. Refah devletinin ve demokratik toplumun korunmasını ifade eden istihdam, bu yönüyle ekonomik olduğu kadar aynı zamanda sosyal bir meseledir. Bir insan hakkı olan çalışma hakkını elde edememeye ise işsizlik denilmektedir. Madalyonun iki yüzü olan istihdam ve işsizlik bir arada ele alınması gereken kavramlardır. O halde istihdam, sadece üretim faktörü olan emeğin diğer üretim faktörleriyle buluşmasını (dar anlamda istihdam) ifade etmemektedir. İstihdam, temelde emek arzı ve talebiyle ilişkilendiren çalışma ekonomisi perspektifinin dışında toplumsal barışın, toplumsal adaletin, sosyal içerilmenin, sosyal güvencenin düzeylerini işaret eden bir göstergedir.

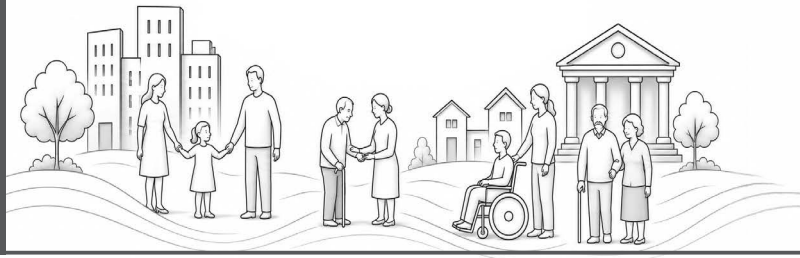
İstihdam; ücret düzeyinin yüksekliğinin yanı sıra sosyal ücret, çalışma koşulları, işin çalışanın vasıf ve becerisine uyumu, yan hakları, sendikal hakka sahip olması (pek çok iş ve meslekte) ve çalışma hayatı sonrasının güvence altına alınması gibi önemli unsurları içermektedir. Bu durumda istihdamı, “insan onuruna yaraşır iş” üzerinden tanımlayabiliriz. Bu bağlamda istihdam; ekonomik, hukuki ve sosyal yönlerinin yanı sıra psikolojik tatmin sağlayıcı, bireyin vasıflarını kullanabileceği ve benzer bilişsel düzeydeki kişilerle bir başarı elde etme güdüsünü de tatmin edecek bir işe sahip olunması anlamına gelmektedir.

¹ Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, total@marmara.edu.tr ORCID iD: 0000-0003-1293-6845

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, M. (2021). Türkiye’de genç işsizliğini etkileyen faktörler. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(8), 100–129.
- Agtong, G. A., Bazer, A., Descuatan, K. A., & Ceballo, E. C. (2023). Life after imprisonment: Exploring the repercussions of jail time on ex-convicts. *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*, 21(3), 61–77.
- Akgeyik, T. (2019). “Sosyal Politika ve İstihdam”. İçinde Karagöl, E. T. ve Develi, A. (Ed.), *Sosyal Politika: Teori, Politika ve Uygulamalar* (s. 131-156). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Axelrad, H., Luski, I., & Miki, M. (2013). Difficulties of integrating older workers into the labor market: Exploring the Israeli labor market. *International Journal of Social Economics*, 40(12), 1058–1076.
- Benach, J., Muntaner, C., Chung, H., & Benavides, F. G. (2010). Immigration, employment relations, and health: Developing a research agenda. *American Journal of Industrial Medicine*, 53(4), 338–343.
- Betcherman, G., Olivas, K., & Dar, A. (2004). Impacts of active labor market programs: New evidence from evaluations with particular attention to developing and transition countries. World Bank. Social Protection Discussion Paper No. 0402.
- Boyacı, N. B. (2020). Dijital Emek Platformları ve Sendikalar. Ankara: TAEM.
- Cam, E. (2003). Türk istihdam politikasında çalışan kadınlar ve uygulanan politikalar 2: İstihdam politikaları. *Çelik İş Sendikası Aylık Yayın Organı*, 3(13).
- Ceylan-Ataman, B. (2016). Çalışma Ekonomisi: Teori ve Politikalar. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Çakır, H. (2021). Engelli kadın istihdamı: İŞKUR aktif istihdam politikaları üzerine bir analiz. *Akademik Hassasiyetler*, 8(16), 151–173.
- Çevik, C., & Özkul, B. (2022). Çalışma yaşamında dezavantajlı gruplar ve eşitsizlikler. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(3), 611–618.
- Çondur, F., Yenipazarlı, A., & Cömertler, N. (2020). Engelli istihdamının dünyada ve Türkiye’deki görünümü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 347–362.
- Ertürkmen, G. (2023). Türkiye’de dezavantajlı gruplar ve istihdam. *R&S – Research Studies Anatolia Journal*, 6(4), 388–411.
- Fabrizio, S., Fruttero, A., Gurara, D., Kolovich, L., Malta, V., Tavares, M. M., & Tchelishvili, N. (2020). Women in the labor force: The role of fiscal policies (IMF Staff Discussion Note No. SDN/20/03). International Monetary Fund.
- Gerşil, G. S., & Yeşilyurt Temel, H. (2015). Türkiye’de emek piyasaları açısından göç olgusu. *Siya-set, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3, 413–428.
- Gözüm, P. (2024). Türkiye’de kadın istihdamı: Sorunlar ve fırsatlar. *Bitlis Eren Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 109–125.
- Gürsoy, S. (2025). “Gig Ekonomisi ve Platform Çalışması: Sosyal Politikanın Yeniden Tanımlanması”. İçinde Çetin Aydın, G. (Ed.), *Sosyal Politika Alanında Uluslararası Araştırmalar IV* (s. 61-73). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Güvenoğlu, H., & Bayır, M. (2020). Genç işsizliği etkileyen faktörlere ilişkin ampirik bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 19–36.
- İşığışık, Ö. (2020). “Temel Sosyal Politika Sorunları”. İçinde Tokol, A. ve Alper, Y. (Ed.), *Sosyal Politika* (s. 121-169). Bursa: Dora.
- İşığışık, Ö. (2021). İstihdam ve İşsizlik. Bursa: Dora.
- İslah, S. E. (2014). “Türkiye’de İşsizlikle Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları”. İçinde Ertürkmen, G. (Ed.), *Güncel Makro İktisat Uygulamaları* (s. 21-40). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Karaaslan, L. (2020). Geçmişten günümüze engelli istihdamı: Engelliler için nitelikli istihdamda yeni yaklaşımlar. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(Özel Sayı), 46–58.

- Kasapoğlu, M. M., & Murat, S. (2018). Aktif istihdam politikaları ve Türkiye’de İŞKUR tarafından uygulanan aktif istihdam politikalarına güncel bir bakış. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(25), 485–502.
- Küpeli, Ö. (2014). Pasif İşgücü Politikaları Uygulanan Kişilerin Aktif İşgücü Politikaları Yolu ile İstihdama Yönlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekler. (Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İŞKUR.
- Kuvvetli Yavaş, H. (2021). Türkiye’de genç kadın işsizliği ve emek politikaları. Çalışma ve Toplum, 1, 151–180.
- Lordoğlu, K. ve Özkaplan, N. (2005). Çalışma İktisadı. İstanbul: Der Yayınları.
- Namal, M. K., Berke, M., & Çetinay, H. A. (2021). Eski hükümlü istihdamında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Journal of Yaşar University, 16(63), 1338–1354.
- OECD/ILO/European Union. (2023). Handbook on Measuring Digital Platform Employment and Work. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2010). Sicknes, disability and work: Breaking the barriers—A synthesis of findings across OECD countries. OECD Publishing.
- Öcal, A. T. (2021). Türkiye’de işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği. World Women Conference-II, Bakü, Bildiriler Kitabı (Cilt 2, ss. 813–825).
- Rix, S. E. (2002). The labor market for older workers. Generations: Journal of the American Society on Aging, 26(2), 25–30.
- Rollnik-Sadowska, E. (2016). Youth in the European Union labour market. Latgale National Economy Research, 80–92.
- Saygun, M., Işıkhani, V., & Şahan, C. (2020). Eski hükümlüler ve çalışma hayatı. İçinde Yıldız, A. N. & Sandal, A. (Ed.), İş sağlığı ve güvenliği: Meslek hastalıkları (ss. 249–261). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tan, Y. (2014). Köprü istihdam olgusunun incelenmesi. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6(2), 137–152.
- TÜİK. (2025). İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti (Yayın No: 4776). Ankara.
- Türkan, Ö. U. (t.y.). Aktif istihdam politikaları. İçinde Şahin, L. (Ed.), Çalışma ekonomisi (ss. 234–272). İstanbul Üniversitesi AUZEF.
- Uyanık, Y. (2017). Yaşlılık, yaşlanan nüfus ve sosyal politika. İş ve Hayat, 3(5), 67–100.
- Ülgener, S. F. (1991). Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme. İstanbul: Der Yayınları.
- Winkler, A. E. (2022). Women’s labor force participation. IZA World of Labor, 289v2.
- Yanici Erdal, İ. Ö. (2019). Türkiye’de kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı istihdamla mücadele politikaları. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, 225–246.
- Yasım, Y. K. (Ed.). (2019). İşgücü piyasasında dezavantajlı gruplar. Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi (TAEM).
- Zaim, S. (1997). Çalışma Ekonomisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.

GÜNÜMÜZ ÜCRET POLİTİKALARI

Sefa KAYA¹

4.1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Ücret, çalışanların emek gücü ile elde ettiği, satın alma gücü sağlayan maddi getiriyi ifade etmekle birlikte, sosyal politika açısından daha geniş bir anlam taşımaktadır. Ücretler, işgücü ve ailelerin yaşam standartlarını belirleyen temel araçtır. Bununla birlikte ücret, toplumsal eşitsizlikler, ekonomik büyüme ve sürdürülebilirliği ile sosyal bütünleşme açısından etkili olmaktadır. Bu bağlamda devletlerin, toplumun refahını şekillendirmesi amacıyla ücret politikaları önem kazanmaktadır.

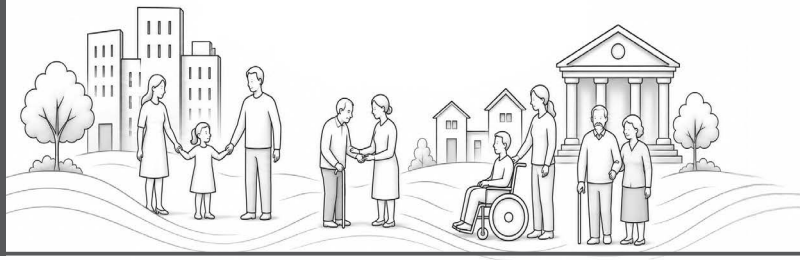
Refah devletlerinin gelişimiyle birlikte, piyasa mekanizmasının adil ve yeterli ücret düzeyleri sağlama konusundaki yapısal yetersizliği, ücret politikalarında devlet müdahalesini gerekli kılmıştır. (Boeri ve van Ours, 2013). Bu kabul hem teorik olarak piyasa başarısızlıklarının analizi hem de uygulamada çalışan yoksulluğu, gelir adaletsizliği ve sosyal dışlanma gibi sorunların gözlemlenmesiyle yaygınlaşmıştır.

Ücret kavramı, ekonomik ve sosyal yaşamın temel unsurlarındandır. Ücret, iktisat bilimi açısından emeğin fiyatı ve işletme bilimi perspektifinden maliyet olarak tanımlanmaktadır. Sosyal politika açısından ise ücret, işgücü ve ailelerinin geçimini sağlayan temel gelir kaynağıdır. Makroekonomik perspektiften bakıldı-

¹ Öğr. Gör. Dr., Tarsus Üniversitesi, sefakaya@tarsus.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6556-223X

KAYNAKLAR

- Adams, Z. (2020). *Labour and the wage: A critical perspective*. Oxford University Press.
- Akerlof, G. A., ve Yellen, J. L. (Eds.) (1990). *Efficiency wage models of the labor market*. Cambridge University Press.
- Anker, R. (2011). *Estimating a living wage: a methodological review*, ILO Working Papers 994663133402676, International Labour Organization.
- Anxo, D. ve Ericson, T. (2015). *Labour market measures in in Sweden 2008–13: the crisis and beyond*. International Labour Organization 2015. Geneva: 1-33.
- Boeri, T. ve van Ours, J. (2013). *The Economics of Imperfect Labor Markets*. 2nd ed. Princeton: Princeton University Press.
- Bogliaccini, J. A. (2020). *Empowering Labor: Leftist Approaches to Wage Policy in Latin America*. Cambridge University Press.
- Cahuc, P., Carcillo, S., ve Zylberberg, A. (2024). *Labor economics*. MIT press.
- Carr, S. C. (2023). *Wage and well-being: Toward sustainable livelihoods*. Springer Nature Switzerland AG. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-19301-9>
- Dustmann, C., Lindner, A., Schönberg, U., Umkehrer, M. ve vom Berge, P. (2022). Reallocation effects of the minimum wage. *Q. J. Econ*, 137, 267–328.
- Ehrenberg, R. G., Smith, R. S., ve Hallock, K. F. (2021). *Modern labor economics: Theory and public policy*. Routledge.
- Eldring, L. ve Alsos, K. (2012). European minimum wage: A Nordic outlook. *Faforeport*, 16, 1-87.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- European Comission. (2016). *European Semester: Thematic factsheet – Wage developments and wage setting systems – 2017*, 16 November 2016.
- Fahliogulları, M., Uzun, G., Yıldız, G., ve İftar, Ü. (2018). Ücret Politikaları ve Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 17-50.
- Giotis, G. (2025). Wage-Setting Institutions and Wage. *Encyclopedia*, 5, 191. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5040191>
- Gündoğan, N. ve Biçerli M. K. (2007). *Çalışma Ekonomisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hicks, J. (1932). *The theory of wages*. Springer.
- İşığışık Ö. (2011). *Ücret Teorileri ve Politikaları*. Bursa: Dora Yayınevi.
- IZA World of Labor. (2024). The labor market in Turkey, 2000-2024. Erişim: <https://wol.iza.org>
- Jackson, J. M. (1970). *Wages and labour economics*.
- Karaköy Çakarel, D. (2025). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminde Ücret Yapısı ve Ücret Politikası İlişkisinin Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koray, M. (2020). *Sosyal Politika* (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Levin-Waldman, O. M. (2015). *Restoring the Middle Class Through Wage Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Manav, İ. (2022). Küreselleşen Dünyada Sosyal Eşitlik ve Sosyal Adalet Bağlamında Analitik Bir Çalışma: İsveç Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Neumark, D. ve Wascher, W. (2008). *Minimum Wages*, MIT Press: Cambridge, MA, USA.
- OECD. (2025). OECD/AIAS ICTWSS, HYPERLINK "<http://www.oecd.org/en/data/datasets/oecdaias-ictwss-database.html>" www.oecd.org/en/data/datasets/oecdaias-ictwss-database.html (25.03.2026)
- Omay, D. U. (t.y.). *Ücret Teorileri ve Politikaları*, Ders Notu.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Visser, J. (2024). Did employers abandon collective bargaining? A comparative analysis of the weakening of collective bargaining in the OECD. *Industrial Relations Journal*, 55: 350–377. <https://doi.org/10.1111/irj.12439>
- Zaim S. (1992). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

GÜNÜMÜZ GELİR DAĞILIMI VE YENİDEN GELİR DAĞILIMI

Gökhan GÜLLÜ¹

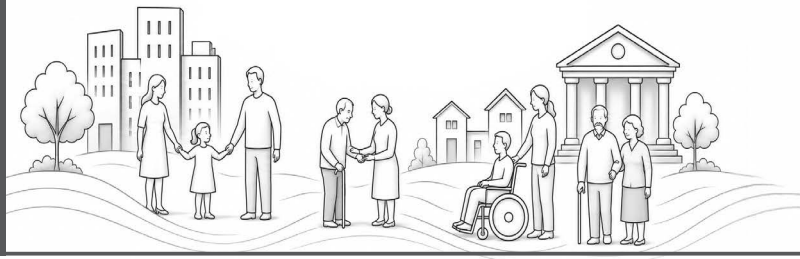
GİRİŞ

Sosyal politika, toplumsal refahın artırılması, sosyal adaletin sağlanması ve toplum içerisinde ekonomik eşitsizliklerin azaltılması amacıyla geliştirilen kamu politikalarının bütünüdür. Özellikle sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan sınıfsal farklılıklar, emek-sermaye ilişkilerindeki sert değişim ve yoksulluk sorunlarının kitleler halinde gözle görülür şekilde artması, sosyal politikanın kurumsallaşması ihtiyacını hızlandırmıştır. Büyük savaş sonrası bu ihtiyaç karşı koyulamaz bir hale gelmiştir. Sosyal politika kavramı başlangıçta işçi sınıfının korunmasına yönelik düzenlemeleri ifade ederken, günümüzde eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, gelir dağılımı, sosyal dışlanma ve toplumsal eşitlik gibi çok boyutlu alanları kapsayan geniş bir çerçeveye ulaşmıştır (Koray, 2020:42). Gelir dağılımı ise bir ekonomide üretilen toplam gelirin bireyler, toplumsal gruplar, üretim faktörleri veya sektörler arasında nasıl paylaşıldığını ifade etmektedir. Gelir dağılımının adil olmaması, toplumsal huzursuzlukların artmasına, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğinin zayıflamasına ve sosyal dışlanma risklerinin derinleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal politika uygulamalarının önemli bir bölümü gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması üzerine yoğunlaşmaktadır (Buğra, 2016:87).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ggullu@marmara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7669-270X

KAYNAKLAR

- Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education* (3rd ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Blau, F. D., & Kahn, L. M. (2017). The Gender Wage Gap: Extent, Trends, and Explanations. *Journal of Economic Literature*, 55(3), 789–865.
- Blümle, G. (1975). *Theorie der Einkommensverteilung*, Berlin: Springer – Verlag.
- Boratav, K. (2015). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2015*. İmge Kitabevi.
- Bourguignon, F. (2015). *The Globalization of Inequality*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Buğra, A. (2016). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*. İletişim Yayınları.
- Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell.
- Corak, M. (2013). Income Inequality, Equality of Opportunity and Intergenerational Mobility. *Journal of Economic Perspectives*, 27(3), 79–102.
- DPT. (2001). “Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele” Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Fraser, N. (2013). *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*. Verso.
- Harvey D. (2010) *the enigma of capital and the crises of capitalism*. oxford oxford university press.
- Karataş, M. (2019). “Gelir Dağılımının Teorik Yapısı” *Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt: 8 Yıl: 8 Sayı:21 (2019/2).
- Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2021). *Türkiye Ekonomisi*, Remzi Kitapevi, 33. Baskı, İstanbul.
- Koray M. (2020). *Sosyal Politika*, İmge Yayın Evi, İstanbul.
- Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- OECD. (2015). *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*. Paris: OECD Publishing.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York: Alfred A. Knopf.
- Standing, G. (2017). *Basic Income: And How We Can Make It Happen*, Penguin UK.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The Price of Inequality*. New York: W.W. Norton & Company.
- Todaro, M. P., ve Smith, S. C. (2020). *Economic Development* (13th ed.). Pearson.
- Tuncer, S. (1970). *Gelirin Yeniden Dağılımı*, İstanbul:İktisat Araştırmaları Vakfı, Yay. No. 23.
- TÜSİAD. (2000). *Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Avrupa Birliği ile Bir Karşılaştırma*, İstanbul, Yayın No: TÜSİAD – T/2000-12/295.
- Yazgan, Turan (1975). *Sosyal Güvenlik*. İstanbul: Fatih Gençlik Vakfı Yayınları.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE SOSYAL POLİTİKA

Merve ŞAFAK¹

6.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyoloji literatürüne kazandıran kişi Ann Oakley'dir. Oakley, 1972 yılında yayımladığı "Sex, Gender and Society" adlı eserinde "cinsiyet" (sex) ile "toplumsal cinsiyet" (gender) arasında temel bir ayrım yaparak sosyal bilimler için önemli bir kavramsal çerçeve oluşturmıştır. Ona göre **cinsiyet (sex)**, kadınlar ile erkekler arasındaki biyolojik farklılıklara işaret ederken; **toplumsal cinsiyet (gender)**, kadınlık ve erkekliğe ilişkin toplumsal bakımdan eşitsiz bir bölünmeyi yansıtmaktadır (Marshall, 1999: 98). Bu çerçevede cinsiyet, erkek ve dişi bedenlerindeki biyolojik farklılıklara dayanırken; toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki psikolojik, toplumsal ve kültürel farklılıkları ifade etmektedir (Giddens, 2012: 526).

Ann Oakley bu bağlamda, "Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların eril ve dişi olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu, çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların eril veya dişi olduğu ise aynı şekilde anlaşılabilir; Ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama böylece toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir." şeklinde ifade etmektedir (Oakley, 1985: 16). Benzer biçimde Giddens da

¹ Öğr. Gör., Harran Üniversitesi, Hilvan Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı, mervesafak@harran.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5748-2149

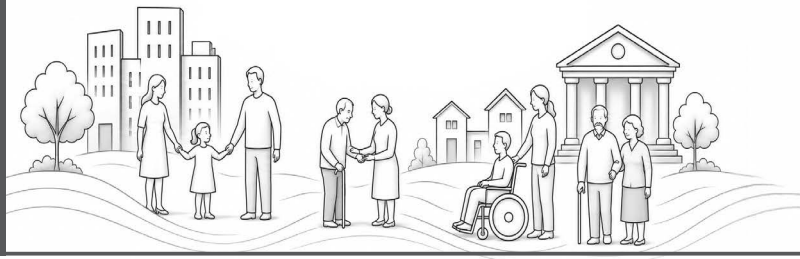
Devletin iyileştirici ve önleyici sosyal politikalar üretmedeki rolünün küçülmesi, kadınların eğitim, sağlık ve istihdam alanlarından eşit ve adil biçimde yararlanmasını engellemekte; bu durum “yoksulluğun kadınlaşması” olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçte, esnekleşme politikaları ve cinsiyetçi ideolojiler doğrultusunda kadınların kaynaklara ve gelire erişimleri ile bu kaynaklar üzerinde söz sahibi olmaları önemli ölçüde sınırlandırılmaktadır. Ayrıca toplumsal yeniden üretimi sağlayan görünmeyen emek, kadınların yoksulluğu daha derin ve şiddetli biçimde deneyimlemelerine yol açmaktadır.

Cinsiyetçi ayrımcılığa maruz kalan kadınlara yönelik sosyal çalışma müdahalelerinin güçlendirilmesi ve refah hizmetlerinden faydalanmaları, kadınların güçlenmesi açısından önemli olmakla birlikte, mevcut uygulamalar çoğu zaman kadınların geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir (Bağdatlı Vural, 109, 112). Bu çerçevede cinsiyet eşitliği politikaları küresel kapitalist sistemin ve neoliberal düzenin istikrarı gözetilerek şekillenmekte; kadın istihdamı ancak sistemin sürekliliğine ve kârlılığına katkı sunduğu ölçüde desteklenmektedir (Koray, 2011: 27-32).

KAYNAKLAR

- Acar, G., Ertürk, Y. (2011). Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Kazanımlar, Sorunlar. S. Sancar (der.), *Birkaç Arpa Boyu* içinde (ss. 281-304). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Aksöz, F. (2022). Yönetim ve Kadın Sorunsalı: Cam Tavan Sendromu, Cam Uçurum ve Kraliçe Arı Sendromu. Arslan, B., Nur, E. (Ed.), *İktisadi ve İdari Meseleler Üzerine-2* içinde (ss.199-216), İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- ASHB, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024). *Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*. <https://www.aile.gov.tr>.
- Aytaç, S. (2020). Kadınlara Yönelik Sosyal Politikalar. Tokol, A., Alper, Y. (Ed.), *Sosyal Politika* içinde (ss. 374-406), 11. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Bağdatlı Vural, N. (2016). Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet. Saygılıgil, F. (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde (ss. 103-121), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Council of Europe (2022). *Gender equality and women's rights*. <https://rm.coe.int/prems-125622-gbr-2573-key-coe-standards-depliant-3-volets-a5-web-bat/1680a807ad>
- Daldal, Ş. (2010). *Kırsız Kapitalizm Batağında Emek*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Daldal, Ş. (2017). Ekonomik Modeller, Postmodernizm ve Feminist İktisat. Toksöz, G. (Ed.). *Çalışma Hayatında Kadın* içinde (ss.51-89), İstanbul: Marmara Reklam.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Giriş. Y. Ecevit & N. Karkınar (der.), *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* içinde (ss. 2-30). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ecevit, Y. (2013). Emek. Y. Ecevit & N. Karkınar (der.), *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* içinde (ss. 24-50). 2. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ecevit, Y. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları*, Ankara: CEİD Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*, (yay. Haz. Güzel, C.), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Güdek Gölçek, Ş. (2019). Neoliberal Politikaların Türkiye’de Kadın İstihdamına Etkisi. *Sosyoekonomi*, 27(41), 129-150.

- Hartmann, H. (2008). "Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği", Acar Savran, G., Demiryontan, N. T. (haz.), *Kadının Görünmeyen Emegi* içinde (ss.157-206), 2. Baskı, İstanbul: Yordam Kitap.
- Holmstorm, N. (2012). *Sosyalist Feminist Proje Cilt 2*, (çev. Kelekçi, Özge), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- ILO, UN Women (2021). *Empowering Women at Work Laws and Policies for Gender Equality Government*.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@multi/documents/publication/wcms_773233.pdf
- İnce, M. C. (2019). Sosyal Hizmet Politikaları ve Toplumsal Cinsiyet: SHÇEK Örneği. Uçan Çubukçu, S. (der.), *Türkiye'de Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Deneyim, Hafıza, Politika* içinde (ss. 93-141), İstanbul: Derlem Yayınları.
- Kara, B., Üz, K. (2025). The Problem of Complementarity in Sociology: A Theoretical and Methodological Analysis. *Uluslararası Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 2025; 2(1).
- Koray, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet" Eşitliği Politikaları: Sol-Feminist Bir Eleştiri. *Çalışma ve Toplum*, 2(29), 13-54.
- KİH, Kadının İnsan Hakları Derneği (2011). *İstanbul Sözleşmesi'nin Tam Metni*. <https://istanbulsozlesmesi.org/>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürücü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mies, M. (2012). *Ataerki ve Birikim*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Oakley A. (1985). *Sex, Gender and Society*. England: Gower Publishing Company.
- Özkaplan, N. (2009). Duygusal Emek ve Kadın İş/Erkek İş. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 15-24.
- Sancar, S. (2021). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020, Ankara: CEİD Yayınları.
- Savran, G. A., Demiryontan, N. T. (2008). *Kadının Görünmeyen Emegi*, İstanbul: Yordam Kitap.
- SDGF-Sustainable Development Goals Fund (t.y.). *Milenyum Kalkınma Hedefleri*, <https://www.sdgfund.org/mdgs-sdgs> 01.05.2026
- Toksöz, G. (2011). *Kalkınmada Kadın Emegi*, 2. Baskı, Varlık Yayınları.
- Ulutaş, Ç. Ü. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek, *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 25-40. <https://izlik.org/JA42WK87YR>
- UN Women (2024, 20 October). *Care: A critical investment for gender equality and the rights of women and girls* <https://www.unwomen.org/en/news-stories/statement/2024/10/care-a-critical-investment-for-gender-equality-and-the-rights-of-women-and-girls>
- UNDP, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (t.y.). *Sürdürülebilir kalkınma hedefleri nelerdir?* <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- UNGC, United Nations Global Compact (2011). *Kadınların Güçlenmesi Prensipleri Eşitlik İş Demektir*, 2. Baskı.
- UN Women Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi (2017). "Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs) Uygulama Rehberi: Türkiye". *kadının-guclenmesi-prensipleri-weps-uygulama-rehberi.pdf*
- Wirth L. *Breaking through the glass ceiling women in management*. Geneva: International Labour Office; 2001.
- Yaman, M. (2013). *Ataerki Kapitalist Tahakküm Altında Kadın Emegi, Bedeni*, İstanbul: Sav Yayıncılık.
- Yerlikaya, Ö. G. B. (2019). Eril Tahakküm Altında Emek Piyasaları ve İşin Cinsiyeti: Yatay ve Dikey Ayrışma. *FINAL PROCEEDINGS*, 37.
- Yıldız, N. (2020). Uluslararası Kuruluşlar Açısından Kadının Güçlendirilmesine Bakış, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(24), 224-245.

AYRIMCILIK VE SOSYAL POLİTİKA

Yusuf Erdem TUNÇ¹

7.1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Ayrımcılık en genel anlamıyla bireylerin kişisel niteliklerinden bağımsız olarak eşit muamele görme hakkının ihlali, yani haksız ve keyfi farklı muameleye tabi tutulmalarıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 111 No'lu Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre ayrımcılık “ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşee bakımından yapılan iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelede eşitliği yok edici veya bozucu etkisi olan her türlü ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutmayı” ifade etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bir kararında (*Willis v. Birleşik Krallık Davası*, 2002) ayrımcılığı, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmayan, kanuni bir amaç taşımayan veya amaç ile araç arasında makul denge bulunmayan farklı muameleler olarak tanımlamaktadır.

Ayrımcılığın belirleyici unsuru farklı muamelenin meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı ve bu amaçla orantılı olup olmadığıdır. İşin doğasından kaynaklanan zorunlu düzenlemeler – örneğin ağır işlerde belli grupların çalışmasının yasaklanması – ayrımcılık olarak değerlendirilmez. Ancak herhangi bir haklı gerekçe olmaksızın yapılan farklı muameleler doğrudan ayrımcılık kapsamında değerlendirilir. Ayrımcılık yalnızca açık ve kasıtlı davranışlarla da sınırlı değildir;

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, yusuferdemtunc@ktu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0854-4155

netlenemeyen ve şeffaf olmayan algoritmik işe alım sistemlerinin mevcut önyargıları yeniden üreterek ayrımcılığı kemikleştirme riski karşısında proaktif yasal ve kurumsal tedbirlerin alınması zorunlu hale gelmiştir. Buna karşın uluslararası düzenlemelere uyum süreci küresel şirketlerin getirdiği iyi uygulamaların yaygınlaşması ve özellikle genç nesillerin eşitlik konularına artan duyarlılığı, mücadele açısından kayda değer bir potansiyel sunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acker, J. (2006). Inequality Regimes: Gender, Class, and Race in Organizations. *Gender & Society*, 20(4), 441–464. <https://doi.org/10.1177/0891243206289499>
- Adugit, Y. (2007). Platon: Kişinin Kendi Yapısını Belirleme Olanğı Olarak Özgürlük. *Felsefelogos*, 32(1), 147–159.
- Akbulut, S. (2012). Gerçekten Eşit miyiz? Acı(ma), Zayıf Gör(me) ve Yok Say(ma) Ekseninde Engelli Ayrımcılığı. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (ss. 149–162). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley.
- Altan, Ö. Z. ve Şişman, Y. (2021). *Sosyal Politikamızın Temel Konuları*. Nisan Kitapevi.
- Alvarez-Galvez, J. ve Rojas-Garcia, A. (2019). Measuring the Impact of Multiple Discrimination on Depression in Europe. *BMC Public Health*, 19(1), 435. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6714-4>
- Alvarez-Galvez, J. ve Salvador-Carulla, L. (2013). Perceived Discrimination and Self-Rated Health in Europe: Evidence From the European Social Survey (2010). *PloS One*, 8(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0074252>
- Ameri, M., Schur, L., Adya, M., Bentley, F. S., . . . Kruse, D. (2018). The Disability Employment Puzzle: A Field Experiment on Employer Hiring Behavior. *ILR Review*, 71(2), 329–364. <https://doi.org/10.1177/0019793917717474>
- Anjum, A., Ming, X., Siddiqi, A. F. ve Rasool, S. F. (2018). An Empirical Study Analyzing Job Productivity in Toxic Workplace Environments. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph15051035>
- Atrei, S. (2019). *Intersectional Discrimination*. Oxford University Press.
- Bal, A. C., Reiss, A. E. B., Rudolph, C. W. ve Baltes, B. B. (2011). Examining Positive and Negative Perceptions of Older Workers: A Meta-Analysis. *The Journals of Gerontology*, 66(6), 687–698. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbr056>
- Bhandari, M. P. (2023). Past and Present of Social Inequality: Analysing Structure and Future Trends. *Futurity of Social Sciences*, 1(3), 47–60. <https://doi.org/10.57125/FS.2023.09.20.04>
- Birinci Gemici, N. (2016). Çalışma Hayatında Dezavantajlı Bir Grup: Göçmenler. *İş Ve Hayat*, 2(4), 239–261.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N. ve Üstün, İ. (2011). *Boşuna mı Okuduk?* İletişim Yayınları.
- Boulet, M., Lachapelle, M. ve Keiff, S. (2022). Demographic Diversity, Perceived Workplace Discrimination and Workers' Well-Being: Context Matters. *Evidence-Based HRM: A Global Forum for Empirical Scholarship*, 11(1), 35–51. <https://doi.org/10.1108/EBHRM-08-2021-0179>
- Carlsson, M. ve Rooth, D.-O. (2007). Evidence of Ethnic Discrimination in the Swedish Labor Market Using Experimental Data. *Labour Economics*, 14(4), 716–729. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2007.05.001>
- Castel, R. (2017). *Ücretli Çalışmanın Tarihiçesi*. İletişim Yayınları.
- Clapham, A. (2020). *İnsan Hakları* (2. Baskı). Dost Kitabevi Yayınları.

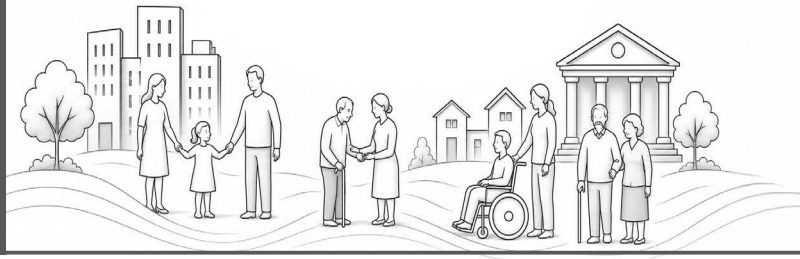
- Coetzee, M. ve van Dyk, J. (2017). Workplace Bullying and Turnover Intention: Exploring Work Engagement as a Potential Mediator. *Psychological Reports*, 121(2), 375–392. <https://doi.org/10.1177/0033294117725073>
- Correll, S. J., Benard, S. ve Paik, I. (2007). Getting a Job: Is There a Motherhood Penalty? *American Journal of Sociology*, 112(5), 1297–1339. <https://doi.org/10.1086/511799>
- Costa, M. I. (2023). The Legal Concept of Discrimination by Association: Where Does It Fit Into the Digital Era? *UNIO-EU Law Journal*, 9(1), 16–28. <https://doi.org/10.21814/unio.9.1.5206>
- Cotter, D. A., Hermesen, J. M., Ovadia, S. ve Vanneman, R. (2001). The Glass Ceiling Effect. *Social Forces*, 80(2), 655–681. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0091>
- Crosby, F. J., Iyer, A. ve Sincharoen, S. (2006). Understanding Affirmative Action. *Annual Review of Psychology*, 57, 585–611. <https://doi.org/10.1146/ANNUREV.PSYCH.57.102904.190029>
- Çayır, K. (2012). Yaşçılık/Yaşa Dayalı Ayrımcılık. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (pp. 163–174). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çuhadar Gürkaynak, E. (2012). Toplumsal Temas: Önyargı ve Ayrımcılığı Önlemek İçin Bir Sosyal Değişim Aracı Olarak Kullanılabilir mi? K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (pp. 255–265). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Daldal, Ş. (2006). Neo-Liberal Politikalar ve Hegemonya Krizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 21(1), 163–181.
- Dhanani, L. Y., Beus, J. M. ve Joseph, D. L. (2018). Workplace Discrimination: A Meta-Analytic Extension, Critique, and Future Research Agenda. *Personnel Psychology*, 71(2), 147–179. <https://doi.org/10.1111/peps.12254>
- Dias-Abey, M. (2024). Patterns of Exploitation: Understanding Migrant Worker Rights in Advanced Democracies. *Industrial Law Journal*, 53(3), 565–568. <https://doi.org/10.1093/indlaw/dwae026>
- DiTomaso, N. (2020). Discrimination in Work and Organizations. *Business and Management*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190224851.013.193>
- Eurostat. (2021). *Self-Perceived Discrimination at Work*. Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Self-perceived_discrimination_at_work_-_statistics
- Fortune. (2025). *Women Run 11% of Fortune 500 Companies in 2025-But Progress Is Still Slow*. Fortune. <https://fortune.com/2025/06/02/fortune-500-companies-run-by-female-ceos-women-2025/>
- Frank, B. P., Theil, C. M., Brill, N., Christiansen, H., . . . Otto, K. (2022). Leave Me Alone With Your Symptoms! Social Exclusion at the Workplace Mediates the Relationship of Employee's Mental Illness and Sick Leave. *Frontiers in Public Health*, 10, 892174. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.892174>
- Gall, G. (2021). Contemporary Employer Victimization of Lay Union Representatives in Britain: Issues, Dynamics, and Extent. *Capital & Class*, 45(1), 45–70. <https://doi.org/10.1177/0309816819852752>
- Gamarel, K. E., Reisner, S. L., Parsons, J. T. ve Golub, S. A. (2012). Association between socioeconomic position discrimination and psychological distress: Findings from a community-based sample of gay and bisexual men in New York City. *American Journal of Public Health*, 102(11), 2094–2101. <https://doi.org/10.2105/ajph.2012.300668>
- Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol*. Birey Yayıncılık.
- Glauber, R. (2023). Motherhood, Fatherhood, and the Gender Gap in Occupational Authority. *Sociological Forum*, 38(3), 637–659. <https://doi.org/10.1111/socf.12924>
- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (pp. 17–27). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Guerrero, N., Mendes de Leon, C. F., Evans, D. A. ve Jacobs, E. A. (2015). Determinants of Trust in Health Care in An Older Population. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(3),

- 553–557. <https://doi.org/10.1111/jgs.13316>
- Gül, İ. I. (2012). Hukukta Ayrımcılık Yasağı. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Eds.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (pp. 117–133). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gül, İ. I. ve Karan, U. (2011a). *Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gül, İ. I. ve Karan, U. (2011b). *Ayrımcılık Yasağı: Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Han, X., Mortimer, J. ve VanHeuvelen, T. (2022). Perceived Discrimination in the Workplace and Mental Health From Early Adulthood to Midlife. *Longitudinal and Life Course Studies*, 14(1), 22–47. <https://doi.org/10.1332/175795921x16615892091105>
- Harlan, S. L. ve Robert, P. M. (1998). The Social Construction of Disability in Organizations. *Work and Occupations*, 25(4), 397–435. <https://doi.org/10.1177/0730888498025004002>
- Harvey, D. (2010). *Sermaye Muamması: Kapitalizmin Krizleri*. Sel Yayıncılık.
- Harvey, D. (2015). *On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu*. Sel Yayıncılık.
- Héliot, Y., Gleibs, I. H., Coyle, A., Rousseau, D. M. ve Rojon, C. (2020). Religious Identity in the Workplace: A Systematic Review, Research Agenda, and Practical Implications. *Human Resource Management*, 59(2), 153–173. <https://doi.org/10.1002/HRM.21983>
- Henderson, R. C., Corker, E., Hamilton, S., Williams, P., . . . Thornicroft, G. (2014). Viewpoint Survey of Mental Health Service Users' Experiences of Discrimination in England, 2008–2012. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 49(10), 1599–1608. <https://doi.org/10.1007/s00127-014-0875-3>
- Hirsch, J. M. (2020). Future Work. *University of Illinois Law Review*, 889–958.
- Hirsh, E. ve Lyons, C. J. (2010). Perceiving Discrimination on the Job: Legal Consciousness, Workplace Context, and the Construction of Race Discrimination. *Law & Society Review*, 44(2), 269–298. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5893.2010.00403.x>
- Hunter, M. (2008). Teaching and Learning Guide for: The Persistent Problem of Colorism: Skin Tone, Status, and Inequality. *Sociology Compass*, 2(1), 366–370. <https://doi.org/10.1111/J.1751-9020.2007.00078.X>
- ILO. (2020). *The Migrant Pay Gap: Understanding Wage Differences Between Migrants and Nationals*. ILO. <https://www.ilo.org/publications/migrant-pay-gap-understanding-wage-differences-between-migrants-and-0>
- ILO. (2021). *Strengthening Gender Measures and Data in the COVID-19 Era: An Urgent Need for Change*. ILO.
- ILO ve OECD. (2020). *The Impact of the COVID-19 Pandemic on Jobs and Incomes in G20 Economies*. ILO; OECD.
- Kaur, A. ve Singh, B. (2019). Does Firm's Size Speak of Its Reputation? Indian Evidence. *Global Business Review*, 22(4), 1038–1053. <https://doi.org/10.1177/0972150918817394>
- Keller, E., Guardiano, M. ve Li, J. (2024). Discrimination in the Workplace Linked to Psychological Distress: A Longitudinal Study in the United States. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 66(10), 803–809. <https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000003175>
- King, E. B., Hebl, M. R., George, J. M. ve Matusik, S. F. (2010). Understanding Tokenism: Antecedents and Consequences of a Psychological Climate of Gender Inequity. *Journal of Management*, 36(2), 482–510. <https://doi.org/10.1177/0149206308328508>
- Lerner, M. J. (1980). *The Belief in a Just World: A Fundamental Delusion*. Springer.
- Leymann, H. (1996). The Content and Development of Mobbing at Work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2).
- Lindsay, S., Cagliostro, E., Albarico, M., Mortaji, N. ve Karon, L. (2018). A Systematic Review of the Benefits of Hiring People with Disabilities. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 28(4), 634–655. <https://doi.org/10.1007/s10926-018-9756-z>
- McKinsey. (2015). *The Power of Parity: How Advancing Women's Equality Can Add \$12 Trillion to Global Growth*. McKinsey Global Institute. <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/How%20advancing%20wo->

- mens%20equality%20can%20add%2012%20trillion%20to%20global%20growth/MGI%20Power%20of%20parity_Full%20report_September%202015.pdf
- Mitchell, J. ve Oakley, A. (1984). *Kadın ve Eşitlik*. Kaynak Yayınları.
- Molyneux, M. (2012). Ev Emeliği Tartışması ve Ötesi. G. Acar Savran ve N. T. Demiryontan (Eds.), *Kadının Görünmeyen Emeliği: Maddeci Bir Feminizm Üzerine* (2. Baskı, pp. 115–155). Yordam Kitap.
- Moran, K. (1994). Harassment in the Workplace. *Physiotherapy*, 80(4), 239–243.
- O'Connor, C., Bright, L. K. ve Bruner, J. P. (2019). The Emergence of Intersectional Disadvantage. *Social Epistemology*, 33(1), 23–41. <https://doi.org/10.1080/02691728.2018.1555870>
- OECD. (2025). *Government at a Glance 2025*. OECD.
- Oğuz, Ö. (2024). Çalışma Hayatında Algoritmik Ayrımcılık. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1851–1886.
- Okechukwu, C. A., Souza, K., Davis, K. D. ve Castro, A. B. de (2014). Discrimination, Harassment, Abuse, and Bullying in the Workplace: Contribution of Workplace Injustice to Occupational Health Disparities. *American Journal of Industrial Medicine*, 57(5), 573–586. <https://doi.org/10.1002/ajim.22221>
- Pager, D., Western, B. ve Bonikowski, B. (2009). Discrimination in a Low-Wage Labor Market: A Field Experiment. *American Sociological Review*, 74(5), 777–799. <https://doi.org/10.1177/000312240907400505>
- Pascoe, E. A. ve Smart Richman, L. (2009). Perceived Discrimination and Health: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 135(4), 531–554. <https://doi.org/10.1037/a0016059>
- Peterman, D. E. (2018). Socioeconomic Status Discrimination. *Virginia Law Review*, 104, 1282–1359.
- Quillian, L., Pager, D., Hexel, O. ve Midtbøen, A. H. (2017). Meta-Analysis of Field Experiments Shows No Change in Racial Discrimination in Hiring Over Time. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 114(41), 10870–10875. <https://doi.org/10.1073/pnas.1706255114>
- Ramadhan, F. ve Nasution, Y. (2024). The Effects of Emotional Intelligence, Perceived Organizational Support, and Workplace Stress on Turnover Intention. R. Hurriyati, L. A. Wibowo, A. G. Abdullah, Sulastri, Lisnawati, & Y. Murtadlo (Eds.), *Advances in Economics, Business and Management Research: Vol. 255. Proceedings of the 7th Global Conference on Business, Management, and Entrepreneurship (GCBME 2022)* (Vol. 255, pp. 1245–1254). Atlantis Press International BV. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-234-7_131
- Ross, L. (2018). From the Fundamental Attribution Error to the Truly Fundamental Attribution Error and Beyond: My Research Journey. *Perspectives on Psychological Science*, 13(6), 750–769. <https://doi.org/10.1177/1745691618769855>
- Roth, P. L., Thatcher, J. B., Bobko, P., Matthews, K. D., . . . Goldberg, C. B. (2020). Political Affiliation and Employment Screening Decisions: The Role of Similarity and Identification Processes. *The Journal of Applied Psychology*, 105(5), 472–486. <https://doi.org/10.1037/apl0000422>
- Sabancı University. (2024). *11th Annual Report: Women on Board 2023 Türkiye*. Sabancı Üniversitesi CGFT; Egon Zehnder. https://www.yonetimkurulundakadin.org/assets/node_modules/source/pdf2/11th-annual-report-wob-2023.pdf
- Sefil Tansever, S. (2022). Motherhood Wage Penalty In Turkey. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 661, 127–154.
- Sergeant, K. ve Stajkovic, A. D. (2019). Prime and Prejudice. *Applied Psychology*, 68(3), 391–448. <https://doi.org/10.1111/APPS.12166>
- Spencer, N., Urquhart, M.-A. ve Whitely, P. (2020). Class Discrimination? Evidence from Jamaica: A Racially Homogeneous Labor Market. *Review of Radical Political Economics*, 52(1), 77–95. <https://doi.org/10.1177/0486613419832674>

- Stainback, K., Jason, K. ve Walter, C. (2018). Organizational Context and the Well-Being of Black Workers: Does Racial Composition Affect Psychological Distress? M. Helfen, R. Delbridge, A. Pekarek, & G. Purser (Eds.), *Research in the Sociology of Work. Essentiality of Work* (Vol. 32, pp. 137–164). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S0277-283320180000032010>
- Stratton, E., Player, M. J., Dahlheimer, A., Choi, I. ve Glozier, N. (2021). Prevalence and Association of Discrimination and Bullying and the Impact on Mental Health in an Occupational Setting. *International Journal of Workplace Health Management*, 14(1), 32–49. <https://doi.org/10.1108/ijwhm-02-2020-0018>
- Stravinskienė, J., Matulevičienė, M. ve Hopenienė, R. (2021). Impact of Corporate Reputation Dimensions on Consumer Trust. *Engineering Economics*, 32(2), 177–192. <https://doi.org/10.5755/j01.ee.32.2.27548>
- Sun, X., Cifuentes-Faura, J., Xiao, Y. ve Liu, X. (2023). A Good Name Is Rather to Be Chosen: The Impact of CEO Reputation Incentives on Corporate Green Innovation. *Business Strategy and the Environment*, 33(3), 2413–2431. <https://doi.org/10.1002/bse.3607>
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. S. Worchel ve W. G. Austin (Eds.), *Psychology of Intergroup Relations* (pp. 7–24). Nelson Hall.
- Talas, C. (1992). *Türkiye'nin Açıklanmış Sosyal Politika Tarihi*. Bilgi Yayınevi.
- Taylor, P., McLoughlin, C., Meyer, D. ve Brooke, E. (2013). Everyday Discrimination in the Workplace, Job Satisfaction, and Psychological Wellbeing: Age Differences and Moderating Variables. *Ageing and Society*, 33(7), 1105–1138. <https://doi.org/10.1017/S0144686X12000438>
- Tepe, H. (2006). Etik Bir Sorun Olarak Ayrımcılık. *Felsefeloglos*, 29(1), 31–35.
- TİHEK. (2025). *Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2023 Yılı Raporu*. TİHEK.
- Timuçin, A. (1997). *Düşünce Tarihi*. İnsancıl Yayınları.
- Topçuoğlu, H. (1969). *Hukuk Sosyolojisi* (3. Baskı, Cilt 1). Cezaevi Matbaası.
- TÜİK. (2024). *İşgücü İstatistikleri*. TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>
- TÜİK. (2025). *Meslek Grubuna Göre Cinsiyetler Arası Ücret-Kazanç Farkı*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadIstatistikselTablo?p=V/vWbWcXDV7FvIhdfTxxPDmY9h6P01Oyg-ILOgPCfBPcOvPGULd9ms7KGaTtnfmpu>
- Vickovic, S. G. ve Morrow, W. J. (2020). Examining the Influence of Work–Family Conflict on Job Stress, Job Satisfaction, and Organizational Commitment Among Correctional Officers. *Criminal Justice Review*, 45(1), 5–25. <https://doi.org/10.1177/0734016819863099>
- Wallerstein, I. (2012). *Tarihsel Kapitalizm ve Kapitalist Uygarlık* (6. Baskı). Metis.
- WHO. (2018). *Ageing and Life-Course*. World Health Organization.
- Williams, D. R., Lawrence, J. A., Davis, B. A. ve Vu, C. (2019). Understanding How Discrimination can Affect Health. *Health Services Research*, 54(2), 1374–1388. <https://doi.org/10.1111/1475-6773.13222>
- Williams, S., Heery, E. ve Abbott, B. (2011). The Emerging Regime of Civil Regulation in Work and Employment Relations. *Human Relations*, 64(7), 951–970. <https://doi.org/10.1177/0018726710391687>
- Willis v. Birleşik Krallık Davası, 36042/97 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2002). <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-112601&filename=CASE%20OF%20WILLIS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20%5BTurkish%20Translation%5D%20by%20Serkan%20Cengiz%20Legal%20%26%20Consultancy%20Services.docx&logEvent=False>
- Wodon, Q. T. ve La Brière, B. de. (2018). *Publication: Unrealized Potential: The High Cost of Gender Inequality in Earnings*. World Bank.
- World Bank. (2022). *Disability Inclusion and Accountability Framework: Updated 2022*. World Bank.
- Yarberry, S. ve Sims, C. (2021). The Impact of COVID-19-Prompted Virtual/Remote Work Environments on Employees' Career Development: Social Learning Theory, Belongingness, and

- Self-Empowerment. *Advances in Developing Human Resources*, 23(3), 237–252. <https://doi.org/10.1177/15234223211017850>
- Yerlikaya, B., Giray Yakut, S. ve Öcal, A. T. (2021). Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerinin Çalışma Hayatında Kadına Bakış Açılarına Etkisinin Analizi: Türkiye Örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(40), 19–62.
- Yi, G. (2025). The Economic Effect of Discrimination: Evidence From the Restaurant Sector. *Contemporary Economic Policy*, 43(2), 226–259. <https://doi.org/10.1111/coep.12660>
- Yorgun, S. (2010). Sömürü, Koruma ve Pozitif Ayrımcılıktan Çalışma Hayatının Egemen Gücü Olmaya Doğru Kadınlar: 21. Yüzyıl ve Pembeleşen Çalışma Hayatı. *Sosyoekonomi*, 1, 167–190.
- Zhang, H. (2017). Workplace Victimization and Discrimination in China: A Nationwide Survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2), 957–975. <https://doi.org/10.1177/0886260517729403>

ÖZEL GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

8.1. ÇOCUKLARA VE YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

Sefa KAYA¹

8.1.1. ÇOCUKLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

8.1.1.1. Kavramsal Çerçeve ve Temel Ayrımlar

Tarihsel süreçte çocukların ekonomik faaliyetlere katılımı toplumların sosyoekonomik yapılarına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Günümüzde çocuk işçiliği, acil ve etkili önlemler alınması gereken öncelikli bir küresel sorundur (UN, 2015; ILO, 2017). 2024'te dünya genelinde 5-17 yaş arasında yaklaşık 137,6 milyon çocuk (tüm çocukların %7,8'i) çocuk işçiliğine maruz kalmış; bu çocukların 54 milyonu sağlık, güvenlik ve ahlaki gelişimleri açısından risk içeren tehlikeli işlerde istihdam edilmiştir (ILO ve UNICEF, 2025a).

Çocuk işçiliğinin önlenmesi ve ortadan kaldırılması; çocuk haklarının korunması, ekonomik kalkınma, eğitim kalitesi ve toplumsal refah açısından önemlidir. Çocuk işçiliği, eğitim fırsatlarını kısıtlaması, sağlık sorunlarına yol açması ve beşerî sermaye birikimini engellemesi üzerinden uzun vadeli olumsuz ekonomik ve toplumsal sonuçlara sebep olmaktadır (Edmonds, 2008, Kaya ve Öcal, 2025).

¹ Öğr. Gör. Dr., Tarsus Üniversitesi, sefakaya@tarsus.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6556-223X

amaçlarının dikkate alınması gerekmektedir (European Commission, 2024). Kadınların bakım sorumlulukları nedeniyle daha kısa prim ödeme süreleri ve daha düşük kazançları, toplumsal cinsiyete duyarlı politika tasarımını zorunlu kılmaktadır (Sowa-Kofta vd., 2021).

Bu politika alanları birbirinden bağımsız değildir. Emeklilik reformlarının etkinliği emek piyasası, işyeri uygulamaları ve yaşam boyu öğrenme altyapısıyla bütünselik tasarımı gündeme getirmektedir. Yaşlı çalışanların emek piyasasında katılımının teşvik edilmesi insana yaraşır iş koşulları sağlanması ile hak temelli çerçevede gerçekleşecektir.

Sonuç olarak, demografik dönüşümün hız kazanmasıyla birlikte yaşlı çalışanlara yönelik sosyal politikalar makroekonomik sürdürülebilirliğin, sosyal adaletin ve toplumsal uyumun temel belirleyicisi hâline gelmiştir. Bu kapsamda tek boyutlu politika müdahaleleri yapısal dönüşümün olumsuz sonuçlarını telafi etmek için yetersiz olacaktır. Bu nedenle emeklilik reformları, aktif emek piyasası politikaları, yaşam boyu öğrenme, işyeri uygulamaları ve yaş ayrımcılığıyla mücadele bütünsel olarak hak temelli çerçevede tasarlanmalıdır. Yaşlı çalışanlara yönelik sosyal politikalar toplumsal adalet, ekonomik verimlilik ve kuşaklararası dayanışmanın kesişim noktasındadır. Yaşlı bireylerin heterojen bir grup olarak ele alınması ve politikaların çeşitliliği kapsayan şekilde ve hak temelli bir perspektif ile tasarlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Agnieszka, S. K., Marcinkowska, I., Ruzik-Sierdzińska, A. ve Mackevičiūtė, R. (2021). *Ageing policies-access to services in different Member States*. EPRS: European Parliamentary Research Service.
- Almroth, M., Falkstedt, D., Hemmingsson, T., et. all. (2025). Labour market exit routes in high- and low-educated older workers before and after social insurance and retirement policy reforms in Sweden. *Ageing & Society*, 45(6): 1228-1247.
- Bernardi, L., Huinink, J. ve Settersten Jr, R. A. (2020). Linking demographic change and the life-course: insights from the life course cube. In *Handbook on demographic change and the lifecourse* (p. 7-21). Edward Elgar Publishing.
- Bourdillon, M. ve Carothers, R. (2019). Policy on children's work and labour. *Children & Society*, 33(4), 387-395. <https://doi.org/10.1111/chso.12313>
- CEDEFOP (2010). Working and Ageing: emerging theories and empirical perspectives, 2010-226, Publications Office of the European Union.
- Edmonds, E. V. (2008). Child labour. T. P. Schultz ve J. Strauss (Ed.), *Handbook of development economics* (C. 4, ss. 3607-3709) içinde. Elsevier.
- Ervik, R. ve Lindén, T. S. (Ed.). (2013). *The Making of Ageing Policy: Theory and Practice in Europe*. Edward Elgar Publishing.

- Eurofound (2012). *Sustainable work and the ageing workforce*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurofound (2025). *Keeping Older Workers in the Labour Force*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2024). *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual Review 2024*. Luxembourg: Publications Office.
- European Commission (2025). *The 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022-2070)*. European Economy Institutional Papers.
- Fasang, A. E. ve Mayer, K. U. (2020). Lifecourse and social inequality. In *Handbook on demographic change and the lifecourse*, (ss. 22-39). Edward Elgar Publishing.
- Gilleard, C. (2025). The Social Construction of Old Age: A Re-evaluation of Modern and Post-modern Theories. *Ageing & Society*, 45(3): 500-515.
- Gilleard, C. ve Higgs, P. (2011). Ageing Abjection and Embodiment in the Fourth Age. *Journal of Aging Studies*, 25(2): 121-134.
- Harper, S., Hamblin, K., Hoffman, J. ve Howse, K. (Ed.). (2014). *International Handbook on Ageing and Public Policy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- ILO (2025). *World Employment and Social Outlook: Trends 2025*. ILO Publishing.
- ILO ve UNICEF. (2023). *More than a billion reasons: The urgent need to build universal social protection for children*. ILO ve UNICEF.
- ILO ve UNICEF. (2025a). *Child labour: Global estimates 2024, trends and the road forward*. ILO ve UNICEF.
- ILO ve UNICEF. (2025b). *Methodology of the 2024 ILO-UNICEF global estimates of child labour*. ILO ve UNICEF.
- ILO ve UNICEF. (2025c). *Assessing national status vis-à-vis SDG Target 8.7: A data ecosystem approach*. ILO ve UNICEF.
- International Labour Organization [ILO]. (2004). *Child labour: A textbook for university students*. International Labour Office.
- International Labour Organization [ILO]. (2008). Resolution concerning statistics of child labour. *18th International Conference of Labour Statisticians*. International Labour Office.
- International Labour Organization [ILO]. (2013). *World report on child labour: Economic vulnerability, social protection and the fight against child labour*. International Labour Office.
- International Labour Organization [ILO]. (2017). *Global estimates of child labour: Results and trends, 2012-2016*. International Labour Office.
- International Labour Organization [ILO]. (2020). *Universal ratification of Convention No. 182*. International Labour Office. <https://www.ilo.org/ipec/Campaignandadvocacy/wdacl/2020/lang--en/index.htm>
- International Labour Organization [ILO]. (2022). *Uzbek cotton is free from systemic child labour and forced labour*. <https://www.ilo.org/resource/news/uzbek-cotton-free-systemic-child-labour-and-forced-labour>
- International Labour Organization [ILO]. (2023). *Framework for action on child labour 2023–2025*. International Labour Office.
- International Labour Organization [ILO]. (t.y.). *What is child labour*. <https://www.ilo.org/topics/child-labour/what-child-labour>
- Kaya, S. (2025). Çocuk hakları perspektifinden Güney Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de çocuk yoksulluğu [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, S., ve Öcal, A. T. (2025). Çocuk ve Çocukluk Kavramları Üzerinden Çocuk Haklarını Tartışmak: Nesneden Özneye. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(4), 778-795. <https://doi.org/10.37880/cumuiibf.1749542>

- Luke, J. ve McIlveen, P. (2024). Older workers and post-retirement employment: A proposed decent work agenda. *Australian Journal of Career Development*, 33(3): 221-230.
- Lyon, S. ve Rosati, F. C. (2014). Child labor and children's economic contributions. A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frønes ve J. E. Korbin (Ed.), *Handbook of child well-being: Theories, methods and policies in global perspective* (ss. 1509–1544) içinde. Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-9063-8_61
- Maya Jariego, I. (2021). *Community prevention of child labor: Evidence-based practices to promote the psychological well-being of minors*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-70810-8>
- McCollum, D., Keenan, K. ve Findlay, A. (2020). The case for a lifecourse perspective on mobility and migration research. In *Handbook on demographic change and the lifecourse* (ss. 200-212). Edward Elgar Publishing.
- OECD. (2017). *Preventing Ageing Unequally*, OECD Publishing, Paris.
- OECD. (2020). *Promoting an Age-Inclusive Workforce: Living, Learning and Earning Longer*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2025). *Managing an Ageing Public Service Through Tailored Policies for Older Workers*. Paris: OECD Publishing.
- Öcal, A. T. (2021). Eğitim ve yoksulluk boyutlarıyla Covid-19'un çocuk işçiliğine etkileri. Ö. Demir (Ed.), *Covid-19 ve sosyal politika: Pandemi döneminde yaşanan sosyo-politik sorunlar* (ss. 109-137) içinde. Ekin Yayınevi.
- Öcal, M. ve Gök, A. (2020). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Yaş Ayrımcılığı ile Mücadele Politikaları. *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 19 (2): 60-85.
- Pani-Harremman, K. E., Bours, G. J. J. W., Zander, I., et. al. (2021). Definitions, key themes and aspects of 'ageing in place': a scoping review. *Ageing and Society*, 41(9): 2026–2059.
- Pit, S., Fisk, M., Freihaut, W. et al. (2021). COVID-19 and the ageing workforce: global perspectives on needs and solutions across 15 countries. *Int J Equity Health* 20, 221.
- Razavi, S. (2020). What does the UN have to say about family policy? Reflections on the ILO, UNICEF, and UN Women. R. Nieuwenhuis ve W. Van Lancker (Ed.), *The Palgrave handbook of family policy* (ss. 87–115) içinde. Springer.
- Rix, S. E. (2011). Employment and Aging. R. H. Binstock, L. K. George (Eds.), *Handbook of Aging and the Social Sciences* (7. bs., ss. 193-206). Academic Press.
- Sinyavskaya, O. (2024). The future of active ageing and related needs for research, Chapters, in: Kai Leichsenring, Alexandre Sidorenko (ed.), *A Research Agenda for Ageing and Social Policy*, chapter 5, ss. 83-98, Edward Elgar Publishing.
- Smeaton, D., Vegeris, S. ve Sahin-Dikmen, M. (2009). *Older Workers: Employment Preferences, Barriers and Solutions*, Manchester: Equality and Human Rights Commission,.
- Sowa-Kofta, A., Marcinkowska, I., Ruzik Sierdzińska, A. ve Mackevičiūtė, R. (2021). *Ageing policies – access to services in different Member States*, European Parliament, Luxembourg, 2021.
- Spicker, P. (2014). *Social Policy: Theory and Practice* (3. bs.). Policy Press.
- Taşçı, F. (2025). *Geleceğin Türkiye'sinde Yaşlı Olmak: Nüfusun Yaşlanmasıyla Ortaya Çıkan Sorunlara Mücadele*. İstanbul: SETA, Rapor No. 270.
- Taylor, P. (Ed.) (2013). *Older Workers in an Ageing Society: Critical Perspectives on Research and Policy*. Edward Elgar Publishing.
- Thévenon, O. ve Edmonds, E. (2019). Child labour: Causes, consequences and policies to tackle it. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 235. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f6883e26-en>
- Tikkanen, T. (1998). *Learning and education of older workers: lifelong learning at the margin*. Jyväskylä: Jyväskylä University.
- Tikkanen, T. (2008). The learning society as a greying society: perspectives for older workers and lifelong learning. *Modernising vocational education and training*, 195.

- Tunç, Y. E. (2025). Yaşlı Çalışanlar ve İş-Yaşam Dengesi: Uluslararası Uygulamalar, Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ ve Doç. Dr. Burçin ESER (Ed.), *Sosyal Politikada Güncel Konular* içinde (ss.61-78), Ankara, Ekin Yayınevi.
- UNICEF. (2022). *Action against child labour: Selected case studies from UNICEF programmes*. UNICEF
- United Nations [UN]. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.
- Usta, İ. ve Murat, G. (2017). İşgücü Piyasasında Yaşlılar ve Aktif Yaşlanma: Avrupa Birliği ve Türkiye Değerlendirmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2): 199-224.
- World Health Organization [WHO] (2025). *Framework to implement a life course approach in practice*, WHO.
- World Health Organization [WHO]. (2002). *Active ageing: A policy framework* (P Edwards). World Health Organization.
- World Health Organization [WHO]. (t.y.). Ageing and health, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health#:~:text=By%202030%2C%201%20in%206,years%20and%20over%20will> (09.12.2025).

8.2. GENÇLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

Yusuf Erdem TUNÇ¹

8.2.1. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

8.2.1.1. Gençlik ve Genç İşgücü: Tanımlar ve Kapsam

Gençlik yalnızca kronolojik bir yaş aralığına indirgenmeyen kimlik oluşumu, toplumsallaşma, eğitimden işe geçiş ve aileden özerkleşme gibi süreçlerin iç içe geçtiği bir geçiş evresi olarak kavramsallaştırılmaktadır (Olçay, 2021, s. 106; Taş ve Köse, 2024, s. 90). Sosyal politika oluşturma süreçlerinde ise karşılaştırılabilirlik ve hedefleme gereksinimleri nedeniyle yaş temelli kategoriler kullanılmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO, 2024) ve Birleşmiş Milletler (UN, 2012) küresel istatistiklerde “genç” nüfusu çoğunlukla 15-24 yaş aralığında tanımlanmaktadır. OECD (2024c) eğitim süresinin uzaması ve işgücüne geçişin gecikmesi gibi dinamikleri dikkate alarak 15-29 yaş aralığını farklı alt gruplara ayırmakta ve gençlik göstergelerini bu geniş yaş aralığı üzerinden takip etmektedir. Avrupa Birliği’nde Eurostat uygulamalarında 15-24 yaş temel referans olmakla birlikte gençlik politikalarında 15-29 yaş aralığına odaklanılmaktadır (EU, 2025). Türkiye’de TÜİK, nüfus araştırmalarında ağırlıklı 15-24 yaş tanımını kullanmakta (TÜİK, 2023) işgücü araştırmalarında ise 15-34 yaş verilerini tercih etmektedir (TÜİK, 2024b).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, yusuferdemtunc@ktu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0854-4155

Krallık'taki "Connexions" (Mannion, 2005, s. 70) gibi programlar dezavantajlı gençlere yönelik kişiselleştirilmiş mentorluk, danışmanlık ve sübvansiyonlu iş eğitimi gibi özel destekler sunarak, evrensel politikaların tek başına ulaşamadığı gençlere ulaşmayı başarmaktadır.

Son olarak, iyi uygulama örnekleri genç girişimciliğini ve sosyal ekonomiyi de stratejik bir müdahale alanı olarak görmektedir. Güney Kore modelinde (KOS-ME, 2023) olduğu gibi, gençlerin teknoloji odaklı ve yenilikçi iş fikirlerini hayata geçirebilmeleri için devlet destekli kuluçka merkezleri, kapsamlı hibe programları ve mentorluk ağlarını içeren bütüncül bir girişimcilik ekosistemi oluşturulmaktadır. Benzer şekilde sosyal girişimcilik gençlerin hem istihdam sorununa çözüm bulmalarını hem de toplumsal fayda yaratmalarını sağlayan etkili bir araç olarak teşvik edilmektedir.

Tüm bunlar değerlendirildiğinde uluslararası iyi uygulama örnekleri, genç istihdamı sorununun tek bir politika aracıyla çözülemeyeceğini; ancak bütünleşmiş, katılımcı, beceri odaklı ve proaktif stratejilerle sürdürülebilir başarılar elde edilebileceğini ortaya koymaktadır. Bu noktada gençlere yönelik sosyal politikaların yalnızca bir istihdam meselesi olarak değil bir ülkenin insan sermayesine ve geleceğine yapılan stratejik bir yatırım olarak ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda sözü edilen politikaların amacı gençlerin iş sahibi olmalarına ek olarak insana yakışır işlerde çalışarak sosyal güvenceye sahip olmaları ve topluma üretken, yetkin ve güvenceli yurttaşlar olarak katılmalarını sağlamak olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Becker, G. S. (1975). *Human Capital*. National Bureau of Economic Research.
- Bianchi, F. (2005). Young People's Transitions Between Education and the Labour Market: The Italian Case. H. Bradley ve J. van Hoof (Eds.), *Young People in Europe: Labor Markets and Citizenship* (pp. 205–226). The Policy Press.
- Bradley, H., ve van Hoof, J. (2005a). Fractured Transitions: The Changing Context of Young People's Labour Market Situations in Europe. H. Bradley ve J. van Hoof (Eds.), *Young People in Europe: Labor Markets and Citizenship* (pp. 243–257). The Policy Press.
- Bradley, H., ve van Hoof, J. (Eds.). (2005b). *Young People in Europe: Labor Markets and Citizenship*. The Policy Press.
- CEDEFOP. (2022). *Vocational Education and Training in Europe: Finland*. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/finland-u2>
- Chen, M. (2020). Yeni Bir İşçi Dünyası: Gig Ekonomiyle Yüzleşmek (E. V. Elgür & D. B. Kılınç, Trans.). L. Panitch ve G. Albo (Eds.), *Pazar Distopyasının Ötesi: Yaşamın Yeni Yolları* (pp. 121–139). NotaBene Yayınları.

- Deloitte. (2019). *Premium Skills: The Wage Premium Associated With Human Skills*. Deloitte.
- Doeringer, P. B., ve Piore, M. J. (1970). *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*. ERIC.
- EU. (2025). *European Youth Portal*. European Union. https://youth.europa.eu/home_en
- European Commission. (2013). *The Experience of Traineeships in the EU*. European Commission.
- European Commission. (2023). *European Network of Public Employment Services: New Forms of Active Labour Market Policy Programmes*. European Commission.
- Eurostat. (2025). *Statistics on Young People Neither in Employment nor in Education or Training*. Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training
- Garrido, L., Gutiérrez, R., ve Guillén, A. M. (2016). Biographical Dualism: Youth Employment and Poverty Patterns in Spain. M. Petmesidou, E. Delamonica, C. Papatheodorou, & A. Henry-Lee (Eds.), *Child Poverty, Youth (Un)Employment, and Social Inclusion*. ibidem.
- ILO. (2020). *Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the Future of Jobs*. ILO.
- ILO. (2024). *Global Employment Trends for Youth 2024*. ILO.
- ILO. (2025). *Microcredentials for Youth and Work*. ILO.
- İşık, V. (2016). Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 5(11), 130–145.
- Jurado Guerrero, T. (2018). *Youth in Transition: Housing, Employment, Social Policies and Families in France and Spain*. Routledge.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Kalkınma Bakanlığı.
- KOSME. (2023). *Human Resource Development*. Korea SMEs & Startups Agency. <https://www.kosmes.or.kr/sbc/SH/EHP/SHEHP012M0.do>
- Mahnkopf, B. (2020). ‘Dijital Kapitalizm’ Çağında İşin Geleceği (E. Buğlalılar, Trans.). L. Panitch ve G. Albo (Eds.), *Pazar Distopyasının Ötesi: Yaşamın Yeni Yolları* (pp. 105–120). NotaBene Yayınları.
- Mannion, G. (2005). Education And Learning For Social Inclusion. M. Barry (Ed.), *Youth Policy and Social Inclusion: Critical Debates With Young People* (pp. 59–74). Routledge.
- Marques, P., ve Videira, P. (2021). Labor Market Policies to Fight Youth Unemployment in Portugal: Between Statism and Experimentalism. R. Jagannathan (Ed.), *The Growing Challenge of Youth Unemployment in Europe and America: A Cross – Cultural Perspective* (pp. 127–163). Bristol University Press.
- MKM. (2014). *Youth Guarantee Implementation Plan 2014-2021*. Majandus – ja Kommunikatsiooni ministereerium. <https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-04/Youth%20Guarantee%20Implementation%20Plan%202014-21.pdf>
- OECD. (2014). *Local Implementation of Youth Guarantees: Emerging Lessons from European Experiences*. OECD.
- OECD. (2015). *OECD Skills Outlook 2015: Youth, Skills And Employability*. OECD.
- OECD. (2024a). *Infra-Annual Labour Statistics*. OECD. [https://data-explorer.oecd.org/vis?p-g=0&snb=1&vw=tb&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_LFS%40DF_IALFS_INDIC&df\[ag\]=OECD.SDD.TPS&df\[vs\]=1.0&dq=OECD.UNE_LF_M...Y..T.Y15T24%2BY_GE25.A&to\[TIME_PERIOD\]=false&ly\[cl\]=TIME_PERIOD&lb=bt&lc=en&pd=%2C](https://data-explorer.oecd.org/vis?p-g=0&snb=1&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_LFS%40DF_IALFS_INDIC&df[ag]=OECD.SDD.TPS&df[vs]=1.0&dq=OECD.UNE_LF_M...Y..T.Y15T24%2BY_GE25.A&to[TIME_PERIOD]=false&ly[cl]=TIME_PERIOD&lb=bt&lc=en&pd=%2C)
- OECD. (2024b). *National Strategy for Children and Young People’s Participation in Decision-Making-Ireland*. OECD. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/oecd-youth-policy-toolkit_7ae28a3d/national-strategy-for-children-and-young-people-s-participation-in-decision-making-ireland_580c7b7b/1e3abe70-en.pdf
- OECD. (2024c). *Youth not in Employment, Education or Training (NEET)*. OECD. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.html>

- Olçay, T. (2021). Bilgi Toplumu Olma Yolundaki Türkiye’de Genç İşgücü İstihdamı. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 102–124.
- Quintini, G., ve Manfredi, T. (2009). *Going Separate Ways? School-to-Work Transitions in the United States and Europe*. OECD. <https://doi.org/10.1787/221717700447>
- Ray, R. (2009). Education and Child Labor: A Global Perspective. H. D. Hindman (Ed.), *The World of Child Labor: An Historical and Regional Survey* (pp. 118–126). Myron E. Sharpe.
- Ricucci, R., Ghislieri, C., Krasteva, V., Jeliakova, M., Taru, M., ve Rokicka, M. (2021). How Young People Experience and Perceive Labour Market Policies in Four European Countries. M. Unt, M. Gebel, S. Bertolini, V. Deliyanni-Kouimtzi, & D. Hofäcker (Eds.), *Social Exclusion of Youth in Europe: The Multifaceted Consequences of Labour Market Insecurity* (pp. 263–291). Policy Press.
- Shavit, Y., ve Muller, W. (2000). Vocational Secondary Education. *European Societies*, 2(1), 29–50. <https://doi.org/10.1080/146166900360710>
- Standing, G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. Bloomsbury.
- Stigler, G. J. (1962). Information in the Labor Market. *Journal of Political Economy*, 70(5), 94–105.
- Taş, H. Y., ve Köse, A. (2024). Türkiye’de Gençlerin İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 13(35), 87–110. <https://doi.org/10.31199/hakisderg.1448886>
- Tosun, J., Weiß, J., Meyer-Hamme, A., ve Katzlinger, M. (2021). Adaptability of the German Vocational Model to Mediterranean Countries. R. Jagannathan (Ed.), *The Growing Challenge of Youth Unemployment in Europe and America: A Cross – Cultural Perspective* (pp. 165–202). Bristol University Press.
- TÜİK. (2023). *İstatistiklerle Gençlik, 2023*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Genclik-2023-53677>
- TÜİK. (2024a). *İşgücü İstatistikleri*. TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>
- TÜİK. (2024b). *İşgücü Piyasasında Gençler, 2024*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İsgucu-Piyasasinda-Gencler-2024-57941>
- UN. (2012). *World Population Monitoring: Adolescents and Youth*. United Nations.
- van Hoof, J. (2005). Vocational Education and the Integration of Young People in the Labour Market: The Case of the Netherlands. H. Bradley ve J. van Hoof (Eds.), *Young People in Europe: Labor Markets and Citizenship* (pp. 185–204). The Policy Press.
- Willis, P. (1977). *Learning to Labor: How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Columbia University Press.
- Youth Forum. (2013). *Youth Guarantee*. European Youth Forum. <https://www.youthforum.org/topics/youth-guarantee>

8.3. ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

Meryem Hilal ERGİN¹

GİRİŞ

Engellilik, yalnızca bireysel bir sağlık durumu değil, aynı zamanda toplumsal yapıyla etkileşim içerisinde olan çok boyutlu bir olgudur. Bu bağlamda engellilik; bireylerin fiziksel ya da zihinsel engellerinin ötesinde toplumsal tutumlar ve kurumsal düzenlemeler tarafından şekillenen bir dezavantajlılık durumuna işaret etmektedir. Sosyal politika araçları engelli bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve fırsat eşitliği sağlamak amacıyla çok yönlü bir müdahalede bulunmaktadır. Bu kapsamda rehabilitasyon, bakım hizmetleri ve istihdam teşvikleri gibi uygulamalar yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak güncel yaklaşımlar yalnızca koruyucu ve telafi edici politikaların yeterli olmadığını, aynı zamanda hak temelli ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda uluslararası düzeyde kabul edilen sözleşmeler ve ulusal mevzuat düzenlemeleri, engelli haklarının güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar içermektedir. Ancak engellilik alanında sürdürülebilir bir iyileşme sağlanması için yalnızca yasal düzenlemeler değil, aynı zamanda uygulama süreçleri de etkin şekilde işlemelidir. Bu bağlamda ilk olarak engellilerin toplumda karşılaştığı sorunlar tespit edilerek buna yönelik politikalar geliştirilmesi ve bu politikaların uygulama noktasında etkinliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bölümde

¹ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, hilal.ergin@marmara.edu.tr, ORCID iD: 0009-0005-7177-0074

Engellilerin karşı karşıya kaldığı dışlanma, ulaşım, eğitim, istihdam ve yoksulluk sorunu birbirlerini beslemekte ve döngüsel bir yapıda gelişmektedir. Öncelikle eğitim alanında karşılaşılan sorunlar, engellilerin yaşam boyu karşılaştıkları sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Eğitim başlığı altında bahsettiğimiz sorunlar engelli bireylerin nitelikli işlere erişimini zorlaştırarak istihdam olanaklarını sınırlamaktadır. İstihdam alanındaki kısıtlar doğrudan yoksulluk riskini artırmaktadır. Ulaşım sorunları da bu döngünün önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Erişilebilir olmayan toplu taşıma sistemleri ve altyapı eksiklikleri engelli bireylerin eğitim kurumlarına ve iş yerlerine ulaşımını zorlaştırmaktadır. Bu sorunların birleşimi ise engelli bireylerin toplumdan uzaklaşmasına ve dışlanmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak söz konusu sorunlar arasında karşılıklı etkileşim içeren bir ilişki bulunmaktadır. Eğitimde yetersizlik istihdamı, istihdamdaki sınırlılıklar yoksulluğu, ulaşım engelleri ise hem eğitimi hem de istihdamı olumsuz etkilerken bu süreçlerin birleşimi dışlanmayı artırmaktadır. Bu nedenle engellilik alanında etkili politikalar geliştirebilmek için bu sorunların birbirinden bağımsız değil, bütüncül şekilde ele alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abay Alyüz, S. B. (2022). Engelli ve engelli sorunlarında yeni bir perspektif: Sosyal dışlanma-
dan sosyal entegrasyon ve sosyal içermeye yönelim. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1),
457–471.
- Alptekin, H. (2024). Engelli bireylerin gündelik yaşamda karşılaştığı sosyal dışlanma pratikleri.
Olgu Sosyoloji Dergisi, 3(2), 107-117.
- Avrupa Konseyi (1961). *Avrupa Sosyal Şartı (Gözden geçirilmiş biçim)*. Türkiye Cumhuriyeti Ana-
yasa Mahkemesi. <https://www.anayasa.gov.tr/media/3680/avrupasoyalsarti.pdf> (Erişim Tari-
hi: 07.05.2026).
- Bezyak, J. L., Sabella, S., Hammel, J., McDonald, K., Jones, R. A., & Barton, D. (2020). Commu-
nity participation and public transportation barriers experienced by people with disabilities.
Disability and Rehabilitation, 42(23), 3275–3283.
- Bines, H., & Lei, P. (2011). Disability and education: The longest road to inclusion. *International
Journal of Educational Development*, 31(4), 419–424.
- Brewer, G., Urwin, E., & Witham, B. (2025). Disabled student experiences of higher education.
Disability & Society, 40(1), 108–127.
- Çakır, H. (2021). Engelli kadın istihdamı: İŞKUR aktif istihdam politikaları üzerine bir analiz.
Akademik Hassasiyetler, 8(16), 151–173.
- Çondur, F., Yenipazarlı, A., & Cömertler, N. (2020). Engelli istihdamının dünyada ve Türkiye’deki
görünümü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 347–362.
- Ertürkmen, G. (2023). Türkiye’de dezavantajlı gruplar ve istihdam. *R&S – Research Studies Ana-
tolia Journal*, 6(4), 388-411.
- Geng, Y., & Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içirme ilişkisi. *Akademik İncelemeler
Dergisi*, 8(1), 363–393.

- Gültekin, T., & Sezer, S. (2017). Engelli ailelerinin yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunlar. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 81–100.
- Jamal, A., Almoshaogeh, M., Iqbal, M., Haider, H., Alinizzi, M., Ahmed, T., & Alharbi, F. (2025). A review on disability-inclusive public transportation: Current barriers and prospects. *IEEE Access*, 75769–75786.
- Kesgin, B. (2014). Engellilere yönelik yerel sosyal politikalar. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(4), 1–15.
- Küçükali, A. (2014). Engellilere uygulanan sosyal politikaların değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 59–86.
- Mamatoğlu, N., & Taşa, H. (2018). Engelliye yönelik ayrımcılık ve iş yerinde engelli. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychology-Special Topics*, 3(1), 1–10.
- Sarkar, R., & Parween, S. (2021). Disability and exclusion: Social, education and employment perspectives. *Bhutan Journal of Research & Development*, 10(2), 29–47.
- Şen, M. (2018). Türkiye’de engellilere yönelik istihdam politikaları: Sorunlar ve öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129–152.
- Tellioglu, S. (2019). Avrupa Birliği (AB)’nin ve bazı gelişmiş ülkelerin engellilere yönelik sosyal politikaları ve sosyal hizmetleri. *Sosyal Bilimler Dergisi (The Journal of Social Sciences)*, 6(34), 166–182.
- Topaloğlu Ören, E. D., Dereli, F., & Yıldırım Sarı, H. (2021). Problems experienced by individuals with disabilities regarding the accessibility to health services and care. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(3), 185–192.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2005). *Engelliler hakkında kanun* (Kanun No. 5378). Resmî Gazete, 25868, 7 Temmuz 2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5378.pdf>. (Erişim Tarihi: 07.05.2026)
- UN-CRPD – United Nations (2006). *Convention on the rights of persons with disabilities*. <http://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf> (Erişim Tarihi: 07.05.2026).
- WHO (1980). *International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps*. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/41003/1/9241541261_eng.pdf (Erişim Tarihi: 07.05.2026).
- WHO (2011). *World report on disability 2011*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575> (Erişim Tarihi: 07.05.2026).
- WHO (2023). *Disability and Health*. <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> (Erişim Tarihi: 07.05.2026).

8.4. ESKİ HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

Eyüp Kürşat GÜLER¹

GİRİŞ

Bu bölümde sosyal politika ve eski hükümlüler ilişkisi, sosyo-ekonomik bir sorun olarak sosyal damgalanma olgusunun işgücü piyasasındaki bilgi eksikliği, piyasa sinyalleme ve karar alma süreçlerindeki rasyonel davranışa etkisi üzerinden ele alınmaktadır. Eski hükümlülerin yeniden tam vatandaşlık statüsünü kazanmaları ve toplam refahın korunması için geliştirilecek sosyal içermeye politikalarında hangi konulara dikkat edilmesi gerektiği suç ve yasal-tam zamanlı istihdam arasındaki bağıntılarla birlikte incelenmektedir. Ayrıca, sosyal politika disiplinin piyasa sonuçlarını yeniden düzenleyici rolü açısından da değerlendirilmektedir.

8.4.1. Sosyal Politika ve Eski Hükümlüler

Sosyal politika, toplumların taşıdığı refah müdahalesi ve piyasa mekanizmasının kayıtsızlığı yönelimlerini temsil ettiği ölçüde sosyal yükümlülükleri hatırlama ve düzenleme veya unutma eğilimlerimiz arasında bir uzlaşmayı temsil etmektedir. Söz konusu uzlaşmanın ve bu durumdan etkilenen içkin sosyal sözleşmenin güçlendirilebilmesi amacıyla bireylerin piyasa veya sosyal çevre kaynaklı etkileşimleri sonucunda yetersiz ekonomik edinimleri ve damgalanma deneyimlerini telafi edip yeniden güçlendirmeye yönelik bir vasıta olarak kullanılmaktadır.

¹ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, kursat.guler@marmara.edu.tr ORCID iD: 0009-0005-2964-0639

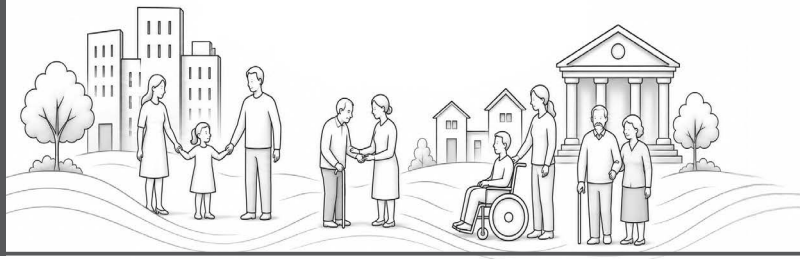
çevede, sosyal politika vasıtalarıyla eski hükümleri ilgilendiren sosyal içermenin gerçekleştirilmesi ve toplam refahın korunması, kamu otoritelerinin mali kaynak tahsisi, güçlü bir siyasi irade ve sivil toplum örgütlerinin koordinasyon içinde faaliyetlerini yürütmesini gerektirmektedir.

Sonuç olarak, eski hükümlülerin toplum için sosyo-ekonomik bir sorun teşkil etmesinin arkasında yatan neden, sosyal damgalanma ile işgücü piyasasının birbirinden bağımsız şekilde işlemediğinin tespit edilmesiyle anlaşılmıştır. Buna bağlı olarak sosyal kaynaklı dışlanmanın zaman içerisinde ekonomik dışlanma süreçlerine etki ettiği ve böylelikle suç işlemeyi tekrardan meydana getirebileceği saptanmıştır. Bu kapsamda, eski hükümlülere ilgilendiren sosyal içirme politikalarının belirlenmesinde işgücü piyasasına müdahale eden bir anlayışla katılımı kolaylaştıracak biçimde istihdam merkezli bir yaklaşımın benimsendiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Agan, A. & Starr, S. (2018). Ban the Box, Criminal Records, and Racial Discrimination: A Field Experiment, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 133, Issue 1, Pages 191–235, <https://doi.org/10.1093/qje/qjx028>.
- Barry, N. P. (1988). Classical Liberalism and Public Policy. *Il Politico*, 53(1), 17–33.
- Bazemore, G. & Erbe, C. (2004). Reintegration and Restorative Justice: Towards a Theory and Practice of Informal Social Control and Support. In S. Maruna, & R. Immerigeon (Eds.), *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Reintegration* (pp. 1-25). Willan.
- Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169–217.
- Collins, H. (2003). Discrimination, Equality and Social Inclusion. *The Modern Law Review*, 66: 16-43. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.6601002>.
- Delgado, M. (2012). Prisoner Reentry at Work: Adding Business to the Mix. USA: Lynne Rienner Publishers. <https://doi.org/10.1515/9781588269423>.
- Englander, F. (1983). Helping Ex-Offenders Enter the Labor Market. *Monthly Labor Review*, 106(7), 25–30. .
- Fagan, J. & Freeman, R. B. (1999). Crime and Work. *Crime and Justice*, 25, 225–290.
- Freeman, R. (1987). The Relation of Criminal Activity to Black Youth Employment. *The Review of Black Political Economy*, 16, 99-107.
- Goffman, E. (1963). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin Books.
- Gore, C. & Figueiredo, J. B. (1997). (ed.). *Social Exclusion and Antipoverty Policy: A Debate*.
- Güllü, G. & Turgut, F. (2023). Eski Hükümlüler ve Sosyal Dışlanma. *Sosyal Dışlanma Ekseninde Görmekten Kaçındıklarımız* (pp.164-185), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Jansen, T., Chioncel, N. & Dekkers, H. (2006). Social Cohesion and Integration: Learning Active Citizenship. *British Journal of Sociology of Education*, 27(2), 189–205. <https://doi.org/10.1080/01425690600556305>.
- Kelly, L. (2010). Social Inclusion Through Sports-Based Interventions?. *Critical Social Policy*, 31(1), 126-150.

- Lazarus, L. (2004). *Contrasting Prisoners' Rights: A Comparative Examination of Germany and England*. Oxford University Press.
- Oxoby, R. (2009). Understanding Social Inclusion, Social Cohesion, and Social Capital. *International Journal of Social Economics*, 36(12), 1133-1152.
- Pager, D. (2007). *Marked : Race, Crime, and Finding Work in an Era of Mass Incarceration*. Chicago : University of Chicago Press.
- Pinker, R. (1971). *Social Theory and Social Policy*. London : Heinemann Educational.
- Rasmusen, E. (1996). Stigma and Self-Fulfilling Expectations of Criminality. *The Journal of Law & Economics*, 39(2), 519-543.
- Selbin, J., McCrary, J. & Epstein, J. (2018). Umarked? Criminal Record Clearing and Employment Outcomes. *Journal of Criminal Law & Criminology*, 108(1), 1-72.
- Sidney, M. (2007). Policy Formulation: Design and Tools, in F. Fischer, G.J. Miller and M.S. Sidney (eds), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods*, New Brunswick, NJ: CRC Taylor & Francis, pp. 79-87.
- Spence, M. (1973). Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374. <https://doi.org/10.2307/1882010>.
- Visher, C. A., Winterfield, L. & Coggeshall, M. B. (2005). Ex-Offender Employment Programs and Recidivism: A Meta-Analysis. *J Exp Criminol* 1, 295-316. <https://doi.org/10.1007/s11292-005-8127-x>.
- Weissert, E. P. (2016). Get Out of Jail Free?: Preventing Employment Discrimination Against People with Criminal Records Using Ban the Box Laws. *Univeristy of Pennsylvania Law Review*, 164(6), 1529-1555.
- Western, B. (2002). The Impact of Incarceration on Wage Mobility and Inequality. *American Sociological Review*, 67(4), 526-546.
- Western, B. (2006). *Punishment and Inequality in America* . New York, Russell Sage Foundation.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE SOSYAL POLİTİKA

Umut OMAY¹

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik kavramı, çevresel sınırların zorlandığı, sosyal eşitsizliklerin derinleştiği ve ekonomik sistemlerin uzun vadeli toplumsal sonuçlarının daha görünür hâle geldiği bir dünyada giderek daha merkezi bir tartışma alanı hâline gelmektedir.

Uzun süre iklim sorunları, çevrenin korunması, doğal kaynakların verimli kullanımı ya da gelecek kuşakların da doğal kaynaklar üzerinde haklarının dikkate alınması gerektiği gibi başlıklarla ilişkilendirilen sürdürülebilirlik, özellikle sürdürülebilir kalkınma anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte günümüzde çok daha geniş bir anlam kazanmıştır.

Böylelikle sürdürülebilirlik yalnızca doğanın korunmasına yönelik teknik bir gündem olmanın ötesine geçerek üretim, bölüşüm, refah, çalışma yaşamı, sosyal haklar, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitliği, bakım emeği, göç, kentleşme ve sosyal adalet gibi sosyal politikanın inceleme konularını da içerecek şekilde genişlemiştir. Bunun sonucunda da sürdürülebilirlik ile sürdürülebilir kalkınmanın sosyal politikanın inceleme konusu olması kaçınılmaz hale gelmektedir.

¹ Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, umutomay@istanbul.edu.tr ORCID iD: 0000-0002-5092-9905

niteliğini, beceri politikalarının yönünü, bölgesel kalkınmanın içeriğini ve refah devletinin gelecekteki işlevini yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle sosyal politika ile sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkinin güçlü bir biçimde kurulabilmesi için adil geçişin yalnızca çevre politikalarının tamamlayıcı unsuru olarak değil, sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutlarının kurucu bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmesi gerekir.

Bu noktada şunu yeniden vurgulamak gerekir: Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma tartışmaları, çevresel sınırların korunması ile toplumsal adaletin birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceğini açık biçimde göstermektedir. Doğal kaynakların korunması, iklim değişikliğiyle mücadele edilmesi ve düşük karbonlu bir geleceğe yönelmesi ancak bu süreçlerin toplumsal etkileri dikkate alındığında anlamlıdır ve gerçek anlamda sürdürülebilir bir nitelik kazanabilir. Bu nedenle sosyal politika, söz konusu tartışmalar ve uygulamalar açısından tamamlayıcı ya da ikincil bir alan olmak yerine, sürdürülebilir bir geleceğe ulaşmak için temel unsurlardan biri olarak öne çıkmak ve kritik bir rol üstlenmek durumundadır.

KAYNAKLAR

- Brander, J.A. (2007). Viewpoint: Sustainability: Malthus revisited?. *Canadian Journal of Economics*, 40: 1-38.
- Büchs, M. (2024) How to balance sustainability and social policy? In: *Handbook on the Political Economy of Social Policy*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 296-308.
- Cahill, M. (2002). *The environment and social policy*. Routledge.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. Capstone.
- Environmental History Resources (t.y.). Malthus, Population and environment, a short bibliography. <https://www.eh-resources.org/malthus-bibliography/>
- European Commission. (t.y.). The Just Transition Mechanism: Making sure no one is left behind. https://commission.europa.eu/topics/regional-and-urban-policy/just-transition-mechanism_en
- Galgóczi, Béla. (2020). Just transition on the ground: Challenges and opportunities for social dialogue. *European Journal of Industrial Relations*. 26. 367-382.
- Griswold, E. (2012, 23 Eylül). How 'Silent Spring' Ignited the Environmental Movement. *The New York Times Magazine*. <https://www.nytimes.com/2012/09/23/magazine/how-silent-spring-ignited-the-environmental-movement.html>
- Heyneman, D. (1966). "Silent Spring": Action and Reaction". *The American Biology Teacher*, 28 (7), p. 524.
- International Labour Organization. (2016). *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*. International Labour Office.
- Lineberry, C. (2025, 31 Ocak). How Rachel Carson's 'Silent Spring' Awakened the World to Environmental Peril. <https://www.history.com/articles/rachel-carson-silent-spring-impact-environmental-movement>

- Nelson, G. (1980, Nisan). Earth day '70: What it meant. US Environmental Protection Agency. <https://www.epa.gov/archive/epa/aboutepa/earth-day-70-what-it-meant.html>
- Nilsson, M., Griggs, D. & Visbeck, M. (2016). Policy: map the interactions between sustainable development goals. *Nature*. 534: 320–322.
- Norman, W., & MacDonald, C. (2004). Getting to the bottom of “Triple Bottom Line.” *Business Ethics Quarterly*, 14(2), 243–262.
- Papadakis N and Tzagkarakis SI (2025) Welfare state, social policy and social sustainability, within the context of the permacrisis. *Front. Polit. Sci.* 6:1451406.
- Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2018). Three pillars of sustainability: In search of conceptual origins. *Sustainability Science*, 14(3), 681–695.
- Redclift, M. (2005), Sustainable development (1987–2005): an oxymoron comes of age. *Sust. Dev.*, 13: 212–227.
- Roberts, J. & Parks, Bradley. (2007). *A Climate of Injustice: Global Inequality, North–South Politics, and Climate Policy*. MIT Press.
- Spindler, Edmund. (2013). The History of Sustainability The Origins and Effects of a Popular Concept. In *Sustainability in Tourism: A multidisciplinary approach*, I. Jenkis and R. Schröder (Eds). Springer Gabler. pp. 9–31.
- United Nations (UN). (t.y.). <https://sdgs.un.org/goals#history>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- WCED. (1987). *Our Common Future*. World Commission on Environment and Development. Oxford University Press. (Dresner, 2008: 1–2).